

KOSTOL NANEBOVZATIA PANNY MÁRIE
ARCHITEKTONICKO-HISTORICKÝ VÝSKUM
Č. ÚZPF 409/1

ŽUPČANY

Autori výskumu: Mgr. Michaela Haviarová, PhD.
Mgr. art. Tomáš Haviar
november 2019

OBSAH

• Základné údaje o kultúrnej pamiatke	3
• Údaje o zadaní, metóde, spracovaní a organizácii výskumu	4
• Zameranie	5
• Opis kultúrnej pamiatky vrátane jej technického stavu	8
• Inventarizačný súpis hodnotných detailov a prvkov	14
• Inventarizačný súpis sond a nálezových situácií	22
• Analýza prameňov a literatúry	25
• Analýza vývoja kultúrnej pamiatky	26
• Vyhodnotenie výskumu kultúrnej pamiatky	29
• Špecifikácia pamiatkových hodnôt kultúrnej pamiatky	30
• Návrh ochrany, obnovy a prezentácie kultúrnej pamiatky	31
• Požiadavky na vykonanie ďalších špecializovaných výskumov	33
• Použitá literatúra a pramene	33

Prílohy:

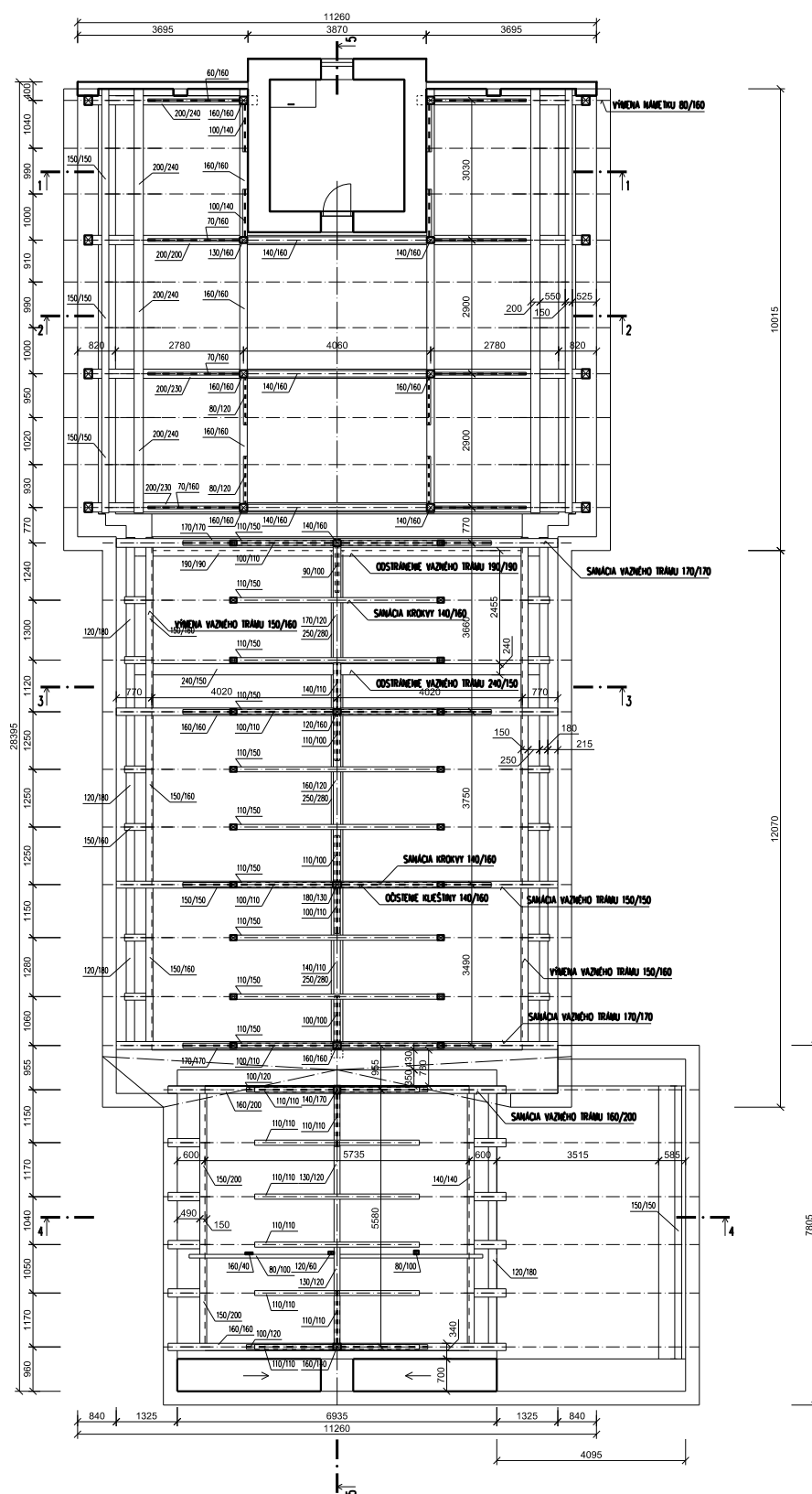
- Fotografická dokumentácia súčasného stavu pamiatky
- Fotodokumentácia sond a nálezových situácií
- Historické dokumenty
- Dendrochronologická správa
- Vyhodnotenie výskumu a návrh na obnovu v grafickej podobe
- Osvedčenie o odbornej spôsobilosti
- Katastrálna mapa
- Rozhodnutie KPÚ

ZÁKLADNÉ ÚDAJE O KULTÚRNEJ PAMIAATKE

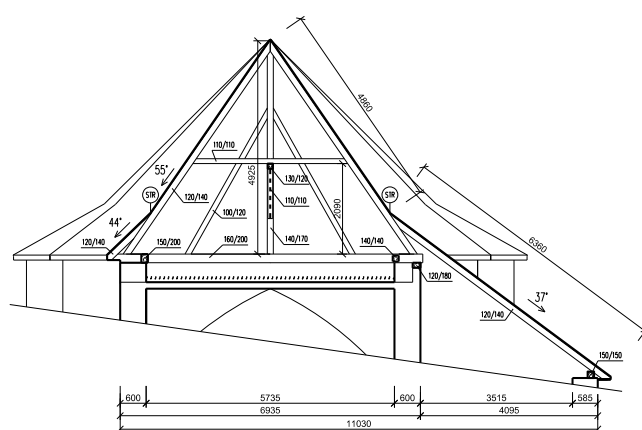
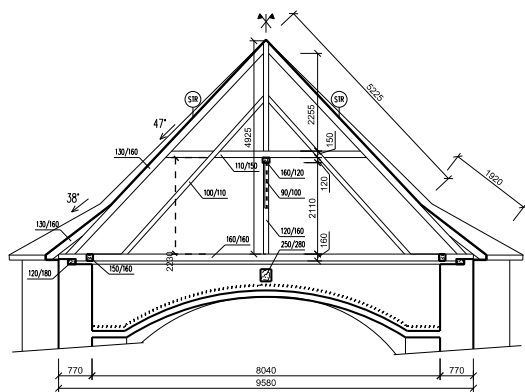
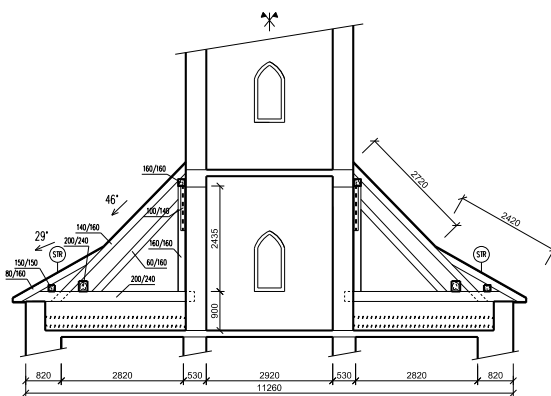
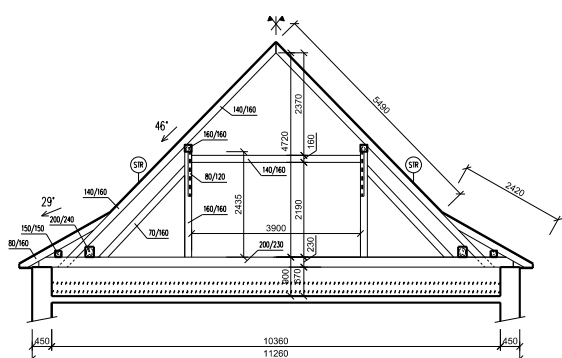
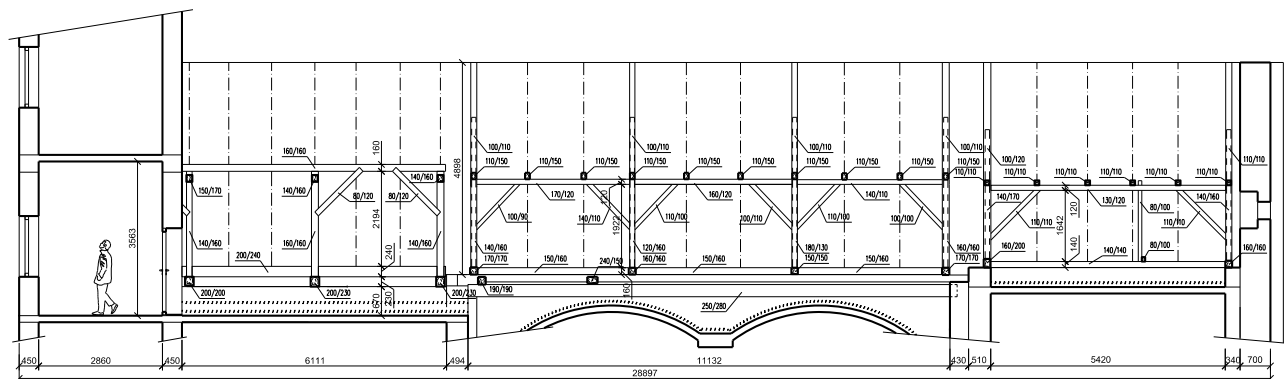
1.	Obec:	Župčany
2.	Miestna (mestská) časť:	-
3.	Okres:	Prešov
4.	Kraj:	Prešovský
5.	Unifikovaný názov PO:	kostol
6.	Unifikovaný názov NKP:	kostol
7.	Zužívaný názov NKP:	Kostol Nanebovzatia Panny Márie
8.	Bližšie určenie PO:	r.k. Nanebovzatia Panny Márie
9.	Zaužívaný názov PO:	Kostol Nanebovzatia Panny Márie
10.	č. ÚZKP NKP:	409/1
11.	Číslo parcely:	1/4
12.	Adresa:	Župčany 96

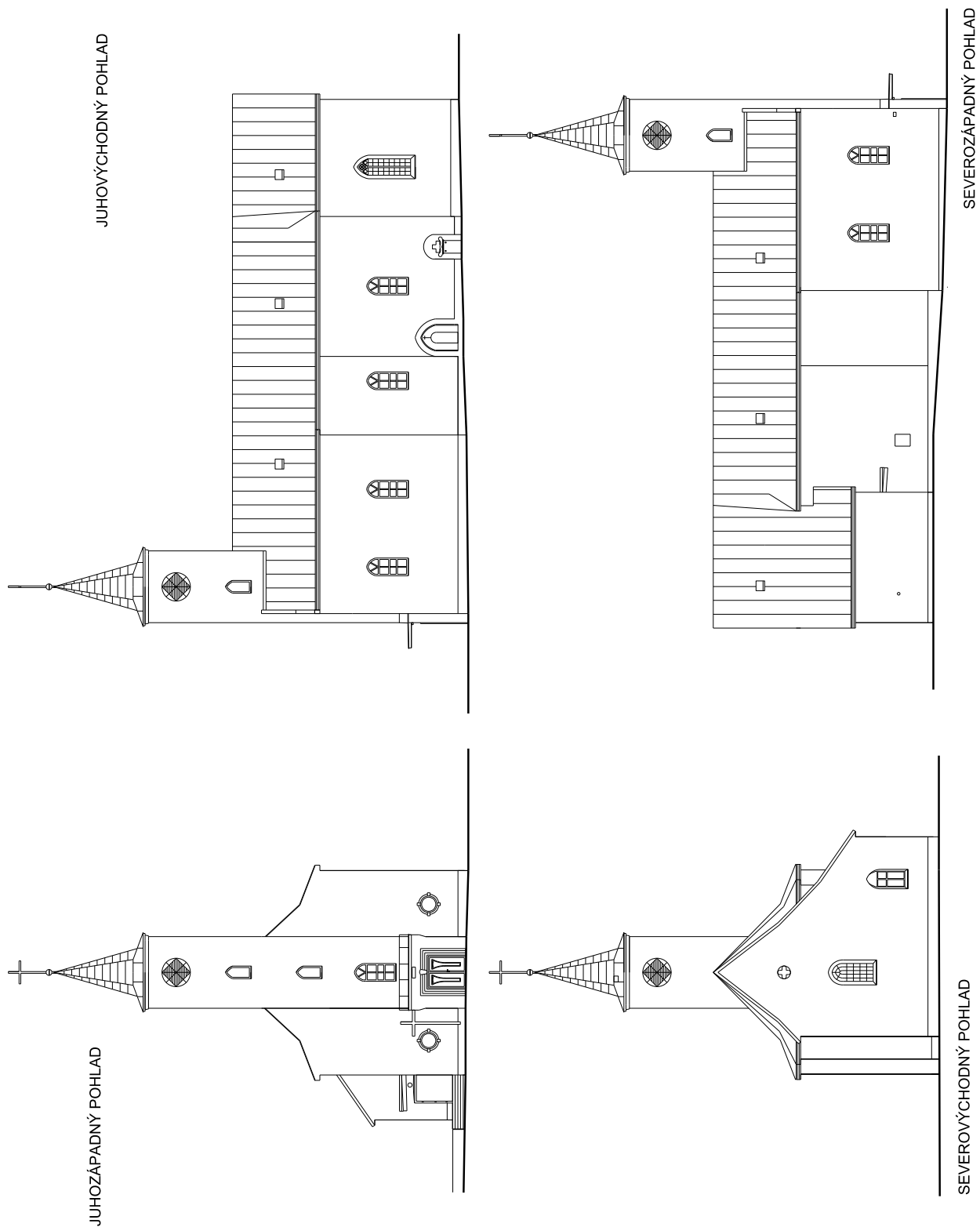
ÚDAJE O ZADANÍ, METÓDE, SPRACOVANÍ A ORGANIZÁCIÍ VÝSKUMU

1.	MENO A ADRESA REALIZÁTORA VÝSKUMU:
	Mgr. Michaela Haviarová, PhD., Kamenica 118, 082 71 Lipany, michaela.haviarova@gmail.com; 0907612070 Mgr. art. Tomáš Haviar, Kamenica 118, 082 71 Lipany dendrochronologický výskum: Ing. Tomáš Kyncl
2.	MENO A ADRESA OBJEDNÁVATEĽA VÝSKUMU:
	Rímskokatolícka farnosť Župčany, Župčany 432, 080 01 Župčany
3.	MENO A ADRESA VLASTNÍKA NKP:
	Rímskokatolícka farnosť Župčany, Župčany 432, 080 01 Župčany
4.	ROZSAH, CHARAKTER A CIEĽ VÝSKUMU:
	Architektonicko-historický výskum (AHV) bol nariadený Rozhodnutím KPÚ Prešov č. KPU-PO-2018/20654-4/88201/Su zo 6.11.2018. Rozsah vykonávania výskumu: strechy nad loďou, svätyňou a sakristiou (krovy aj podstrešia, vrátane ďalších zachovaných konštrukcií v podstreší). Spôsob vykonávania výskumu: vizuálny – skúmanie odhalených konštrukcií a situácií, dendrochronologický, archívny, v prípade potreby aj sondážny. Výskum mal riešiť a dokladovať najmä: dôsledný popis zachovaných krovových konštrukcií, prípadne ďalších zachovaných remeselných konštrukcií v podstreší, vývojové fázy konštrukcií, archívne historické súvislosti objektu, resp. predmetnej (skúmanej) časti NKP, overenie pamiatkových hodnôt zachovaných skúmaných krovových konštrukcií, príp. iných súvisiacich konštrukcií s návrhovou časťou ich obnovy. Výskum mal obsahovať aj inventarizáciu zachovaných hodnotných prvkov a detailov a návrh ich obnovy.
5.	SPRACOVANIE A ORGANIZÁCIA VÝSKUMU:
	Výskum prebiehal v mesiacoch september – október 2019 nedeštruktívnymi metódami. Priestor podstrešia bol zdokumentovaný – krovové konštrukcie, murivá a ďalšie prvky nachádzajúce sa v podstreší. Súčasne prebehol aj dendrochronologický výskum. Záverečná dokumentácia je spracovaná podľa vyhlášky MKSR č. 231/2014 a zákon č. 104/2014 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu.
	<u>ŽIADNA ČASŤ TEJTO DOKUMENTÁCIE NESMIE BYŤ REPRODUKOVANÁ ALEBO PRENÁŠANÁ AKÝMKOLIEK INÝM SPÔSOBOM BEZ PÍSOMNÉHO SÚHLASU AUTOROV.</u>

AUTOR PROJEKTU:	Ing. Martin MARTON		
VYPRACOVAL:	Ing. Martin MARTON		
INVESTOR:	Rímskokatolícka cirkev, farnosť Župčany		
MIESTO STAVBY:	Župčany, p.č.: 1/4		
STAVBA:	OBNOVA RÍMSKOKATOLÍCKEHO KOSTOLA NANEBOVZATA PANNY MÁRIE V ŽUPČANOCH	DATUM:	04/2018
OBJEKT:	SO 01 - HLAVNÝ	STUPEŇ:	ASR
OBŠAH VÝKRS:	PODORYS KROVU - starý stav, sanácia	MERKA:	1:50
		VÝKRES:	1

OPIS KULTÚRNEJ PAMIATKY VRÁTANE JEJ TECHNICKÉHO STAVU

Rímskokatolícky kostol Nanebovzatia Panny Márie (GPS 49.0138253N, 21.1542928E) sa nachádza v severnej polovici ulicovej zástavby obce, západne od kúrie obklopenej parkom (č. ÚZPF 408/1 – 4). Kostol je obklopený zatrávnenu plochou s asfaltovými chodníkmi, po východnej strane prebieha cesta III. triedy č. 3429 od cesty I. triedy č. 18 smerom na severne situované Medzany. Kostol je orientovaný presbytériom na východ s miernym vychýlením na sever, avšak kvôli zjednodušeniu uvádzame jeho orientáciu na východ. Južne od kostola je uprostred zatrávnenej plochy hrob s pomníkom Jonáša Záborského z roku 1976 od arch. M. Kusého a akad. soch. L. Snopka. Jeho pôvodný pomník z rokov 1876 – 1880 (č. ÚZPF 1496/1) je situovaný v nike na južnej fasáde lode – zamurovanom južnom portáli s lomeným záklenkom.

Kostol je jednoloďová stavba, s rovným uzáverom presbytéria, severnou sakristiou a západnou vežou vtiahnutou do pôdorysu lode. Loď je v polovici dĺžky mierne rozšírená na západnej strane – ide o prístavbu (1968 – 70). Jej západné priečelie mierne prestupuje pred fasádu lode, v úrovni prízemia je vstup s rovným prekladom, nad ním 3 lomené okná a horný kruhový zvukový otvor, ktorý sa opakuje aj na ďalších fasádach veže. Veža má lomené okná aj v úrovni IV. NP na severnej a južnej strane. Strecha veže je ihlancová na polygonálnom pôdoryse, dosadajúca na štvorcovú základňu. Južná fasáda lode má 4 okenné otvory s lomenými záklenkami a 2 niky – s lomeným záklenkom je pôvodný zamurovaný južný vstup a pri JV nároží je nika s polkruhovým záklenkom. Severná fasáda lode má 2 okná s lomenými záklenkami len v západnej časti. Presbytérium presvetľujú 2 okenné otvory, jeden na južnej a jeden na východnej strane. Majú lomené záklenky a kamenné ostenia so stredovým stĺpikom a kružbami. Sakristia má nový vstup na západnej strane a okenný otvor s rovným prekladom v nike s lomeným záklenkom, situovaný na východnej strane. Fasády sú výsledkom obnovy kostola a predĺženia smerom na západ v rokoch 1968 – 1970. Sú opatrené sivým brizolitom.

Presbytérium kostola je od lode oddelené lomeným víťazným oblúkom a je zaklenuté gotickou rebrovou klenbou v 1 poli. Vstup do sakristie má lomený záklenok, klenba sakristie je lomená valená. Loď je zaklenutá vo východnej časti 2 poľami plackovej klenby, západná prístavba s emporou má rovný železobetónový strop. Interiér kostola má biely náter, vo vrchole plackových klenieb sú novodobé figurálne maľby v medailónoch. Na podlahe je gresová dlažba béžovej farby.

Strecha

Strecha presbytéria i lode je sedlová, jednotná, bez deliaceho štíta medzi loďou a presbytériom. Hrebeň je takmer v jednej rovine, nad presbytériom sa plynulo mierne znižuje. Roviny sa plynule zalamujú len v spodnej časti v polohe styku presbytéria a lode. Severná rovina strechy presbytéria pokračuje plynule v podobe pultovej strechy nad sakristiou. Strecha sakristie má výrazné zaoblenie námetkami. V západnej časti lode sa v spodnej časti prudko zalamuje kvôli rozšíreniu lode. Východná časť lode má mierne námetky. Strecha je perforovaná tromi plechovými presklenými štvorcovými presvetľovacími otvormi na severnej i južnej strane – 2 nad loďou a 1 nad presbytériom. Po obvode strechy je osadený horizontálny žľab na odtok dažďovej vody. Vertikálne zvody sa nachádzajú na styku starej a novej časti lode na severnej a južnej fasáde, na JV nároží presbytéria a SV nároží sakristie. Vo vrchole strechy nad východným štítom je kovaný d'atelinový kríž s 2 ramenami (IS, položka č. 401). Je z pásoviny tvarovanej po obvode kríža, stabilitu zabezpečuje aj vnútorná centrálna vertikálna tyč a 2 priečne tyče cez ramená kríža. Vrchol kríža i konce ramien majú d'atelinové ukončenia – s trojlístkami. Na ich koncoch je kovaná ľalia so 4 lupeňmi a medzi nimi po 2 tyčinky pri kvetoch na koncoch ramien a 4 tyčinky vo vrcholom kvete. Náter kríža je čierny.

Krytina je plechová, strihaná a ukladaná vo vertikálnych pásoch, s červeným náterom. Je stavebno-technický stav je narušený, lokálne je napadnutá hrdzou a náter vymytý a chýbajúci.

Podstrešie

Vstup do podstrešia a veže vedie jednoduchým kovovým rebríkovým schodiskom z empory, pri západnej stene, pred okenným otvorom. Vstupný otvor v strope empory má obdĺžnikový pôdorys a

plechový plný záklop. Vstup vedie do veže, ktorej podlažie má strop z pohľadového betónu, steny majú omietku bez náteru. Do podstrešia lode a presbytéria sa vstupuje vstupom v strede východného múra. Vstup má oceľovú zárubňu a jednokrídlovú plnú drevotrieskovú bielu výplň s bakelitovou kľučkou. Do podstrešia lode je veža vtiahnutá, z režného tehlového muriva bez omietky. Vstup má v betónovom preklade nápis tmavosivou farbou nanesenou štetcom: RZP. 3 – 190 24. 4. Y(?). Po stranách prekladu sú do muriva vložené potrubné rozvody vzduchotechniky s vyústením vo veži otvormi s plechovými žalúziiovými poklopmi. Západné bočné štíty lode sú tehlové, bez omietky v podstreší. Koruna múra lode je v západnej prístavanej časti tehlová, bez omietky a náterov. Na podlahe je betónový poter na prefabrikovaných stropných betónových dielcoch a položená sklená vata. Vo východnej časti lode je obvodové murivo kamenné, po vnútornom obvode sú steny nad klenbami opatrené omietkou a bielym náterom. Na rube dvoch polí plackovej klenby je uložená sklená vata. Nad presbytériom je obvodové murivo kamenné, bez omietky a náterov, na korune je betónový veniec. Východný štít je trojuholníkový, z kamenného muriva bez omietky, v jeho centre je takmer štvorcová nika s rovnými ostienami i parapetom. V preklade boli vložené drevené trámy, ktoré chýbajú, ale zachovali sa po nich odtlačky. Otvor v nike má tvar pravidelného štvorlístka s kamenným ostiením (IS, položka č. 201). Na rube krížovej klenby je uložená sklená vata. Vstup do podstrešia sakristie má rovný preklad a je bez výplne. Nachádza sa v severnom múre presbytéria, pri SZ kúte. Východný štít sakristie je kamenný, previazaný s murivom presbytéria, západný štít je v južnej polovici kamenný, v severnej uskočený užší tehlový. Rub valenej lomenej klenby sakristie je odhalený, kamenné murivo je pokryté vrstvou malty.

V podstreší sa nachádza mimoriadne hodnotný nález – zvyšok staršieho stropu lode (IS, položka č. 302) v podobe 2 priečných trámov držiacich pôvodne podbitie a pod nimi pozdĺžneho prievlaku, bohato vyrezávanom, polychrómovanom a s letopočtom 1678. Jeden priečny trám sa nachádza pri pôvodnej západnej stene lode pri západnom väznom tráme, druhý tesne západne od 5. prázdnej väzby lode v smere od východu. Ich konce sú uložené na korunu múrov. Trámy majú zo spodnej strany zvyšky kovaných klincov, ktoré držali podbitie, niektoré klince sú zachované, avšak už bez hlavičiek, po niektorých ostali len jazvy. Prievlak je bohatšie zdobený člnkovaním z južnej strany, kde je i nápis v strede v 2 riadkoch : A.D. 1678, bielou farbou. Severná strana má len priebežnú profiláciu v spodnej časti, ktorá prechádza cez fazety na spodnú hranu trámu. Na východnom a západnom konci prievlaku sa profilácia zatáča smerom k nárožiam a pri stenách sú už nárožia pravouhlé hladké. Z južnej strany sú po stranách centrálného letopočtu dlaby po rybinovom plátovaní pásikov, istiacich centrálny stĺp podopierajúci loď. Dlaby majú vonkajšie hrany rovné a šikmé, vnútorné zaoblené a v dlaboch sú dvojice dierok po spojovacom materiáli, zrejme drevených kolíkoch. V strede prievlaku, zo spodnej strany pod letopočtom, je obdĺžnikový dlab, kde bol nosný stĺp kolmo čapovaný. Na spodnej hrane je profilácia tvorená vybratými nárožiami a štyrmi prútmi, z ktorých sa vždy 2 zatáčajú do strán. Prievlak je polychromovaný, čo je najlepšie viditeľné zo spodnej strany. Prúty profilácie majú biely náter, plocha bez profilácie bordový a nárožia žlté.

Stavebno-technický stav podstrešia je dobrý, všetky povrchy sú zanesené nečistotami. Prievlak staršieho stropu s 2 stropnými trámami sú v mierne narušenom stave.

Krovová konštrukcia

Krovová konštrukcia historickej časti kostola je z typologického hľadiska hambáľková, s centrálnym jednoduchým vešadlom, pozdĺžne viazaná centrálnou stojatou stolicou a využívajúca tradičný spôsob čapovania krokiev do väzných trámov a krátčat. Stĺpiky plných väzieb tvoria s pármí vysokých podkrokvových vzpier systém jednoduchého vešadla. Konštrukcia krovu západnej prístavby z roku 1969 je jednoduchá väznicová, s 3 plnými väzbami a 2 postrannými stojatými stolicami.

SAKRISTIA

Krovová konštrukcia pultovej strechy sakristie je jednoduchá, tvorená len 6 krokvmi šikmo

OPIS KULTÚRNEJ PAMIAHKY VRÁTANE JEJ TECHNICKÉHO STAVU

čapovanými do pomúrnic a hore opretými o krokvy presbytéria.

LOĎ – ZÁPADNÁ ČASŤ

Krovovú konštrukciu tvoria 3 plné väzby tvorené väzným trámom, do ktorého sú na stranách kolmo čapované stĺpiky stolíc. Na stĺpiky je hore čapovaná väznica, na ktorú je osedlaná krokva. 1. a 2. východný stĺpik sú s väznicou zavetrené zapustenými pásikmi, istenými klincovaním priemyselnými klincami. Na severnej strane má pásik 2. väzby od východu nápis ceruzkou 1969 ??? Krokvy sú vo vrchole preplátované. Medzi stĺpikmi severnej a južnej stolice sú rozpery. Stĺpiky s väznými trámami a s rozperami sú istené kramľami.

LOĎ – VÝCHODNÁ ČASŤ

Plné priečne väzby: V krove pôvodnej lode sú 4 plné väzby, z toho dve krajné. Každá väzba má rovnakú konštrukciu symetrického tvaru. Tvorí ju väzný trám kámpovaný na pomúrnicu uloženú na obvodovom múre. Na konce väzného trámu sú šikmo čapované krokvy, vo vrchole šikmo zapustené do strán centrálneho stĺpika. Vrcholový spoj východnej väzby istí kramľ a kotvená v krokviach. S krokvou je spojený nekrytým rybinovým spojom vodorovný hambálok. Spoj je vo väčšine prípadov istený kovaným klincom s pozdĺžnou hlavičkou, v niektorých prípadoch väčšou a rozkútanou do tvaru oválu. V strede dĺžky väzného trámu je doňho kolmo čapovaný stĺpik centrálnej pozdĺžnej stolice, fixovaný kovanou kramľou z pásoviny. Do stĺpika sú z bokov čapované rozpery, spoje istia kramle. Rozpery sú podopreté pásikmi, ktoré sú dole do stĺpika šikmo zapustené, hore do rozpery šikmo čapované. Pásiky sú obojstranné v stredných väzbách a pri krajných stĺpikoch jednostranné. Nad rozperou je so stĺpikom preplátovaný hambálok. Konštrukciu dopĺňajú obojstranné podkrokové vzpery, dole šikmo čapované do väzného trámu, hore šikmo zapustené do stĺpika. Niektoré spoje sú sekundárne istené priemyselnými klincami s kruhovými hlavičkami.

Na východnom pásiku 2. stĺpika od východu bol 3 veľkými kovanými klincami uchytený mechanizmus s kladkou na vyťahovanie lustra (IS, položka č. 301). Prvok upevnený o pásik je v hornej časti – v spoji s pásikom – zahnutý a zrezaný, dole pokračuje zvislo. V spodnej časti má v strede šírky výrez, kde je vložené otočné koliesko so strednou hlbokou drážkou, osadené na kovanej oske, upevnenej po stranách trámu kruhovými rozkútanými hlavičkami.

Prázdne väzby: Medzi plnými väzbami sú vždy po 2 prázdne väzby, teda spolu 6 prázdnych väzieb. Majú jednoduchú konštrukciu tvorenú krokviami šikmo čapovanými do skrátených foriem väzných trámov – krátčat. Vonkajšie konce krátčat sú kámpované na pomúrnicu a vnútorné konce kolmo čapované do pozdĺžne orientovanej výmeny. Krokvy sú vo vrchole preplátované. S krokvou je spojený nekrytým rybinovým spojom vodorovný hambálok. Spoj je istený kovaným klincom s pozdĺžnou hlavičkou, v niektorých prípadoch väčšou a rozkútanou do tvaru oválu. V spodnej časti sú pri krokviach námetky. Hambálky prázdnych väzieb sú použité sekundárne zo staršieho krovu, majú šikmé výrezy na osadenie ďalších prvkov. Niektoré spoje sú sekundárne istené priemyselnými klincami s kruhovými hlavičkami.

Pozdĺžne väzby: V pozdĺžnom smere viaže krov centrálna stojatá stolica pod hambálkom, tvorená 4 stĺpikmi v plných väzbách, zhora čapovaných do väzných trámov. Stĺpik vedie až po hrebeň strechy, kde sú doňho po stranách šikmo zapustené krokvy. Nižšie sú do stĺpika šikmo zapustené vzpery. Rozpera stolice je vo výške pod hambálkami, ktoré sú preplátované so stĺpikom. Rozpera je po stranách kolmo čapovaná do stĺpikov a istená kramľami. Medzi rozperou a stĺpikom sú pásiky, ktoré sú so stĺpikom spojené nekrytým rybinovým spojom a s rozperou spojené šikmým čapovaním.

PRESBYTÉRIUM

Plné priečne väzby: V krove presbytéria sú 2 plné väzby, situované pri východnom štíte a západnom

múre. Obidve majú rovnakú konštrukciu symetrického tvaru. Tvorí ju väzný trám kampovaný na pomúrnicu uloženú na obvodovom múre. Na konce väzného trámu sú šikmo čapované krokvy, vo vrchole šikmo zapustené do strán centrálneho stĺpika. Vrcholový spoj východnej väzby istí kramľa kotvená v krokviach. S krokvou je spojený nekrytým rybinovým spojom vodorovný hambálok. V strede dĺžky väzného trámu je doňho kolmo čapovaný stĺpik centrálnej pozdĺžnej stolice, fixovaný kovanou kramľou z pásoviny. Do stĺpika sú z bokov čapované rozpery, spoje istia kramle. Rozpery sú podopreté pásikmi, ktoré sú dole do stĺpika šikmo zapustené, hore do rozpery šikmo čapované. Pásiky sú obojstranné v stredných väzbách a pri krajných stĺpikoch jednostranné. Nad rozperou je so stĺpikom preplátovaný hambálok. Konštrukciu dopĺňajú obojstranné podkrokové vzpery, dole šikmo čapované do väzného trámu, hore šikmo zapustené do stĺpika. Niektoré spoje sú sekundárne istené priemyselnými klincami s kruhovými hlavičkami. Ide o spoj krokiev a hambálov.

Prázdne väzby: Medzi plnými väzbami sú 4 prázdne väzby. Majú jednoduchú konštrukciu tvorenú krokviami šikmo čapovanými do skrátených foriem väzných trámov – kráťat. Vonkajšie konce kráťat sú kampované na pomúrnicu a vnútorné konce kolmo čapované do pozdĺžne orientovanej výmeny. Krokvy sú vo vrchole spájané na ostrih. S krokvou je spojený nekrytým rybinovým spojom vodorovný hambálok. Spoj je istený kovaným klincom s pozdĺžnou hlavičkou, v niektorých prípadoch väčšou a rozkútanou do tvaru oválu. V spodnej časti sú pri krokviach námetky. Niektoré spoje sú sekundárne istené priemyselnými klincami s kruhovými hlavičkami. Hambálok 4. prázdnej väzby od východu je sekundárne využitý, má šikmý výrez, kde bol kotvený druhý trám. Pri 2. väzbe od východu je na výmenách voľne osadený trám s menším prierezom, na ktorý sú klincované 3 vertikálne dosky, hore klincované o hambálok. Dosky sú zhruba rovnomerne umiestnené na šírku krovu.

Pozdĺžne väzby: V pozdĺžnom smere viaže krov centrálna stojatá stolica pod hambálkom, tvorená 2 stĺpikmi v plných väzbách, po stranách krovu presbytéria, zhora čapovaných do väzných trámov. Stĺpik vedie až po hrebeň strechy, kde sú doňho po stranách šikmo zapustené krokvy. Nižšie sú do stĺpika šikmo zapustené vzpery. Rozpera stolice je vo výške pod hambálkami, ktoré sú preplátované so stĺpikom. Rozpera je po stranách kolmo čapovaná do stĺpikov a istená kramľami. Medzi rozperou a stĺpikom sú jednostranné pásiky, ktoré sú so stĺpikom spojené nekrytým rybinovým spojom a s rozperou spojené šikmým čapovaním.

Použité spoje a spojovací materiál:

kampovanie – väzný trám na pomúrnicu, kráťatá na pomúrnicu

šikmé zapustenie – krokvy do stĺpika, pásiky do stĺpika, vzpery do stĺpika

čapovanie šikmé – krokvy a väzný trám, pásiky a rozpery, vzpery a väzný trám

preplátovanie- hambálok a stĺpik

ostrihový čap – krokvy vo vrchole medziľahlých väzieb

rybinový plát nekrytý – krokva a hambálok

Spojovací materiál:

kované klince s pozdĺžnymi hlavičkami

priemyselné klince s kruhovými hlavičkami

kramľa z pásoviny – väzný trám a stĺpik, krokvy a stĺpik vo vrchole, rozpera a stĺpik

Tesárske značenie:

Jednotlivé prvky krovovej konštrukcie sú v niektorých spojoch tesársky značené. Ide o montážne značky trojuholníkmi – vlajočkami na sekundárne použitých prvkoch a rímskymi číslicami, aj s kontraznačkami v podobe jedného šikmého záseku pri čísle, ktoré patria súčasnej krovovej konštrukcii.

OPIS KULTÚRNEJ PAMIATKY VRÁTANE JEJ TECHNICKÉHO STAVU

Značky rímskymi číslicami majú stĺpiky, pásiky, hambálok, vzpera, krokvy. Na viacerých prvkoch nebolo značenie objavené. Logickú následnosť má len konštrukcia lode, kde je číslica I na západnej plnej väzbe a IIII na východnej. Kontraznačky sú na severnej strane.

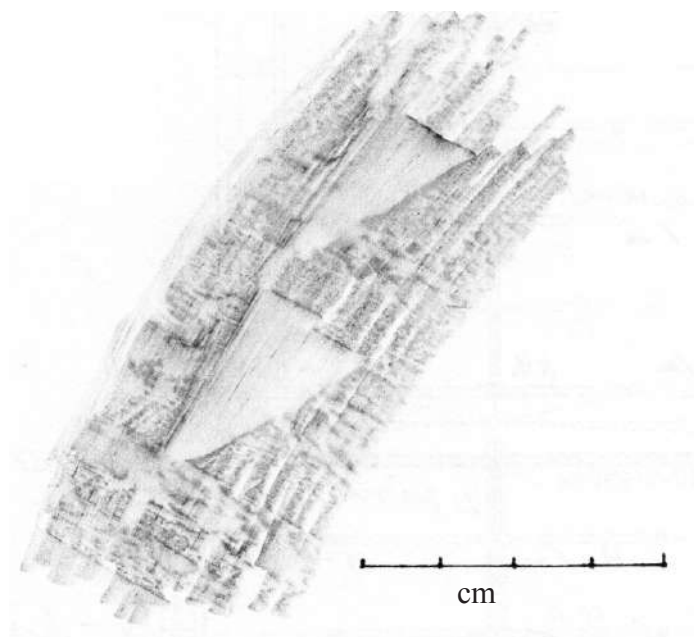
LOĎ:

Väzby od východu	Pásik	Stĺpik	Pásik	Hambálok	Krokva
1. plná väzba	-	IIII	VI		
1. prázdna väzba				/ ▲▲▲ a I	Severná II/
2. prázdna väzba				II	
2. plná väzba	IIII/	III	V	III/	
3. prázdna väzba				VI	
4. prázdna väzba				I	Severná I/
3. plná väzba	II	II	III		Severná II/ Južná II/
5. prázdna väzba					
6. prázdna väzba					
4. plná väzba	I	I/	-	I	Severná I/

PRESBYTÉRIUM:

Väzby od východu	Krokva severná	Stĺpik
1. plná väzba	▲▲	▲▲
1. prázdna väzba		
2. prázdna väzba		
3. prázdna väzba	/▲	
4. prázdna väzba		
2. plná väzba	/▲	▲

Frotáž trojuholníkových tesárskych značiek - stĺpik 1. plnej väzby presbytéria

Povrchová úprava:

Všetky trámy pôvodnej časti krovu sú povrchovo upravené kresaním sekerami. Prvky novej časti lode (západná strana) sú rovnako tesané, pásiky a krokvy pílené. Strešné laty sú pílené. Prvky nie sú nijako povrchovo upravované natieraním.

Druh dreva:

Na konštrukciu krovu bolo použité prevažne jedľové drevo a okrem neho aj borovicové.

Stavebno-technický stav krovovej konštrukcie:

Stav konštrukcie je narušený. Drevná hmota je vizuálne napadnutá drevokazným hmyzom, čo je viditeľné na viacerých miestach. I keď na povrchu sa javí trám v dobrom stave, v hĺbke je napadnutý hmyzom. Niektoré prvky sú poškodené dlhodobým zatekaním strechy v polohe pomúrnic. V krove bol realizovaný dendrologický posudok (Univerzitná vedeckotechnická spoločnosť PROJEKT, Zvolen) v roku 2019, ktorý identifikoval hnilobné poškodenia od celulózovotvorných drevokazných húb (hnedá hniloba) a požerkové poškodenia, v niektorých prvkoch aktívne, od fúzača krovového, črvotočov, resp. aj od iných druhov.

INVENTARIZAČNÝ SÚPIS HODNOTNÝCH DETAILOV A PRVKOV

KAMENŤ

201 Rozeta štvorlaločná

Situovanie: východný štít kostola

Popis: Východný štít je trojuholníkový, z kamenného muriva bez omietky, v jeho centre je takmer štvorcová nika s rovnými osteniami i parapetom. Otvor v nike má tvar pravidelného štvorlístka s kamenným ostením, vpísaného v kruhu. Z exteriéru je vnútorná plocha kruhu so štvorlístkom kolmo ustúpená. Z exteriéru má ostenie brizolitovú omietku a pod ňou okrový náter. Rozmer rozety – otvor 58 x 58 x hrúbka 12 – 18 cm.

Materiál: kameň

Datovanie: gotika, zač. 14. stor.

Stav: mierne narušený zvetraním a nevhodným nanosením omietky

Návrh na opatrenia a ochranu počas obnovy: Počas obnovy dbať, aby nedošlo k poškodeniu.

Návrh na spôsob obnovy a prezentácie: Reštaurovať.

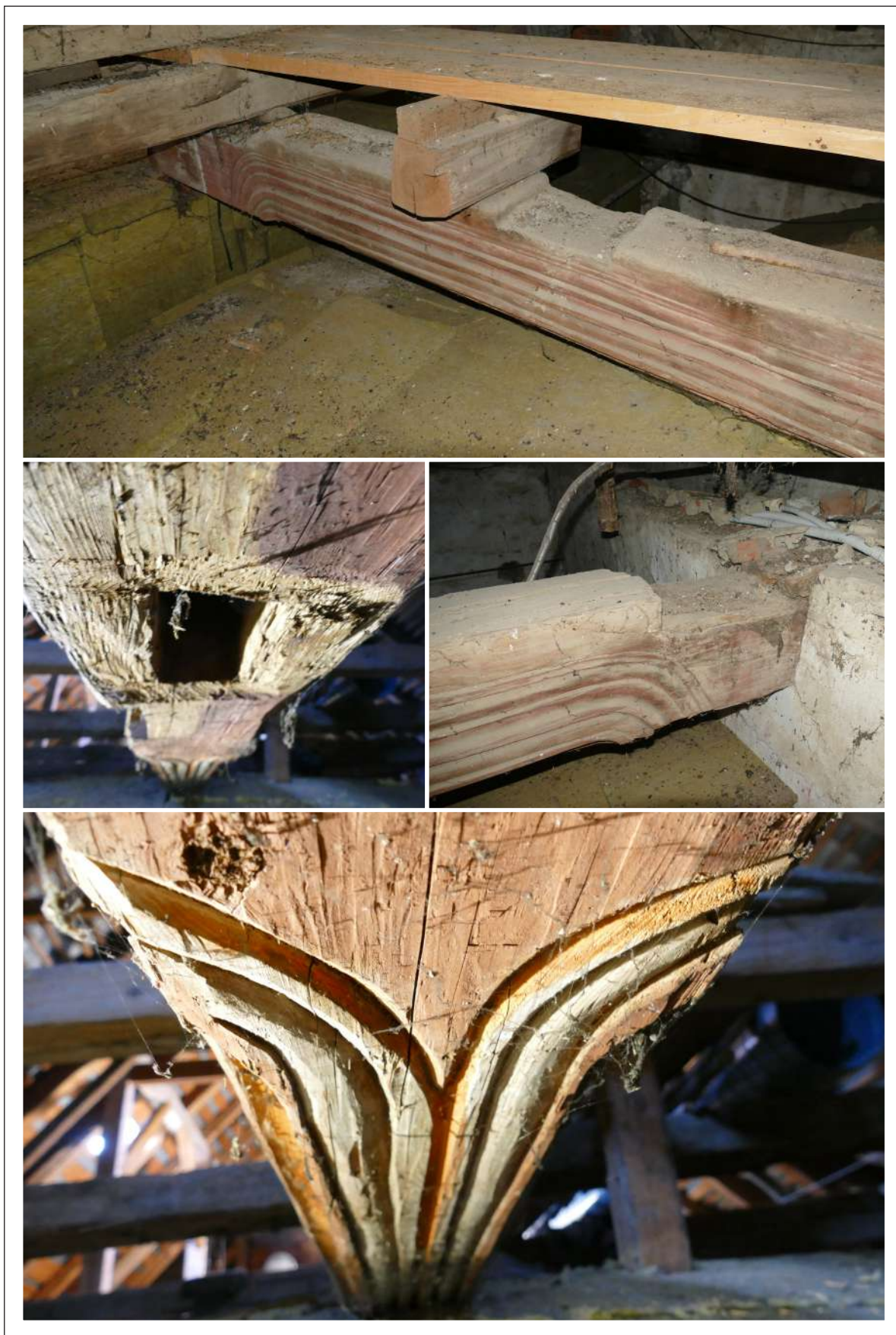
INVENTARIZAČNÝ SÚPIS HODNOTNÝCH DETAILOV A PRVKOV

DREVO	
301 Mechanizmus na vyťahovanie lustra	
Situovanie: na východnom pásiku 2. stĺpika od východu historickej krovovej konštrukcie lode	
Popis: Na pásiku bol 3 veľkými kovanými kľincami uchytený mechanizmus s kladkou na vyťahovanie lustra. Prvok upevnený o pásik je v hornej časti – v spoji s pásikom – zahnutý a zrezaný, dole pokračuje zvislo. V spodnej časti má v strede šírky výrez, kde je vložené otočné koliesko so strednou hlbokou drážkou, osadené na kovanej oske, upevnenej po stranách trámu kruhovými rozkutými hlavičkami. Niektoré spoje sú sekundárne istené priemyselnými kľincami s kruhovými hlavičkami.	
Materiál: drevo, kovaný spojovací materiál	
Datovanie: pravdepodobne 1819	
Stav: dobrý	
Návrh na opatrenia a ochranu počas obnovy: Počas obnovy dbať, aby nedošlo k poškodeniu.	
Návrh na spôsob obnovy a prezentácie: Umelecko-remeselne obnoviť.	
	

INVENTARIZAČNÝ SÚPIS HODNOTNÝCH DETAILOV A PRVKOV

DREVO
302 Pozostatok stropu lode
Situovanie: nad rubom klenby lode
Popis: V podstreší sa zachovali 2 priečne trámy držiace pôvodne podbitie a pod nimi pozdĺžny prievlak, bohato vyrezávaný, polychrómovaný a s letopočtom 1678. Jeden priečny trám sa nachádza pri pôvodnej západnej stene lode pri západnom väznom tráme, druhý tesne západne od 5. prázdnej väzby lode v smere od východu. Ich konce sú uložené na korunu múrov. Sedeli v plytkých výrezoch prievlaku, avšak po odstránení centrálneho stĺpa prievlak klesol a medzi ním a priečnymi trámami vznikol priestor. Trámy majú zo spodnej strany zvyšky kovaných klincov, ktoré držali podbitie, niektoré klince sú zachované, avšak už bez hlavičiek, po niektorých ostali len jazvy. Prievlak má na hornej hrane plytké výrezy, v ktorých sedeli priečne stropné trámy – dokopy ich je 5 – 3 na východnej strane, 2 na západnej, majú rozdielnu hĺbku, šírku 28 – 32 cm. Prievlak je bohatšie zdobený člnkovaním z južnej strany, kde je i nápis v strede v 2 riadkoch : A.D. 1678, bielou farbou. Bol smerovaný k južnému vstupu do lode kostola. Severná strana má len priebežnú profiláciu v spodnej časti, ktorá prechádza cez fazety na spodnú hranu trámu. Na východnom a západnom konci prievlaku sa profilácia zatáča smerom k nárožiam a pri stenách sú už nárožia pravouhlé hladké. Z južnej strany sú po stranách centrálneho letopočtu dlaby po rybinovom plátovaní pásikov, istiacich centrálny stĺp podopierajúci loď. Dlaby majú vonkajšie hrany rovné a šikmé, vnútorné zaoblené a v dlaboch sú dvojice dierok po spojovacom materiáli, zrejme drevených kolíkoch. V strede prievlaku, zo spodnej strany pod letopočtom, je obdĺžnikový dlab, kde bol nosný stĺp kolmo čapovaný. Na spodnej hrane je profilácia tvorená vybratými nárožiami a štyrmi prútmi, z ktorých sa vždy 2 zatáčajú do strán. Prievlak je polychromovaný, čo je najlepšie viditeľné zo spodnej strany. Prúty profilácie majú biely náter, plocha bez profilácie bordový a nárožia žlté. Prievlak 27 x v. 34 cm, centrálny dlab 14 x 18 x 10 cm, dlab rybinového plátu 28 x 23/ 8 cm.
Materiál: drevo
Datovanie: 1678, potvrdené aj dendrochronologickým výskumom (1677/ 78)
Stav: mierne narušený
Návrh na opatrenia a ochranu počas obnovy: Počas obnovy dbať, aby nedošlo k poškodeniu.
Návrh na spôsob obnovy a prezentácie: Priečne trámy očistiť od nečistôt a umelecko-remeselné ošetriť, prievlak reštaurovať.

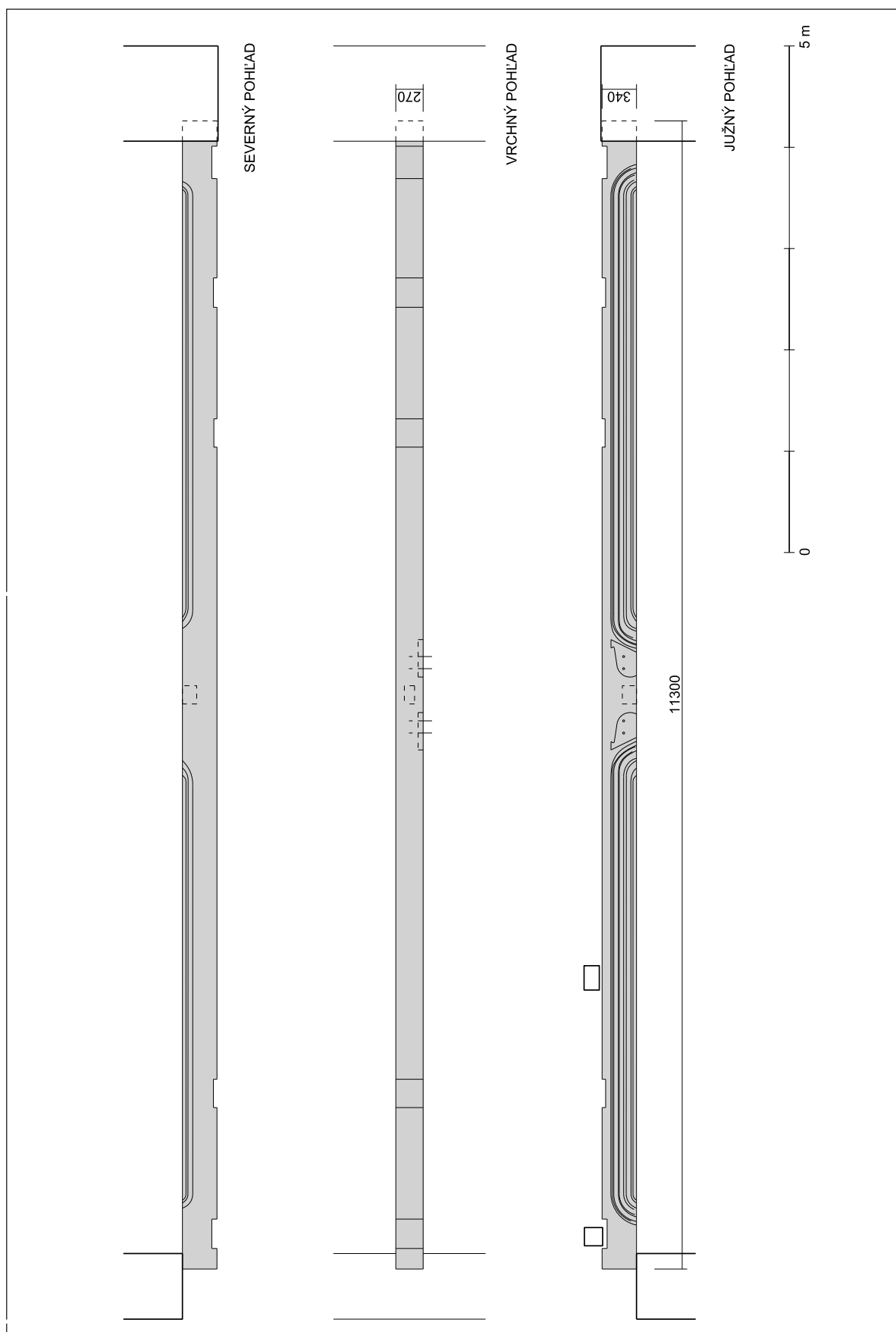

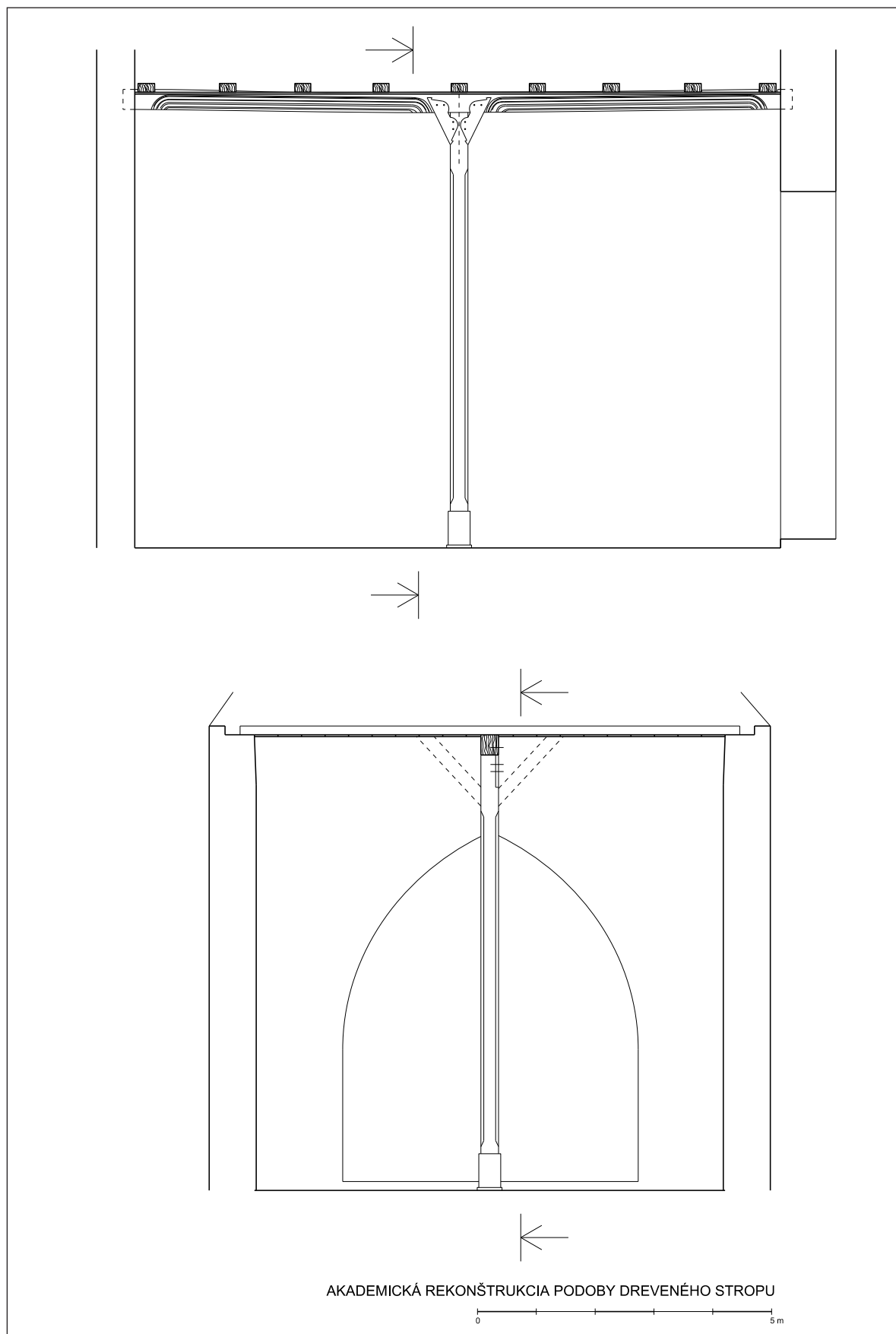
INVENTARIZAČNÝ SÚPIS HODNOTNÝCH DETAILOV A PRVKOV

INVENTARIZAČNÝ SÚPIS HODNOTNÝCH DETAILOV A PRVKOV

INVENTARIZAČNÝ SÚPIS HODNOTNÝCH DETAILOV A PRVKOV

INVENTARIZAČNÝ SÚPIS HODNOTNÝCH DETAILOV A PRVKOV

KOV	
401 Kríž vo vrchole strechy	
Situovanie: vo vrchole strechy presbytéria nad východným štítom	
Popis: Nad štítom sa nachádza kovaný d'atelinový kríž s 2 ramenami. Je z pásoviny tvarovanej po obvode kríža, stabilitu zabezpečuje aj vnútorná centrálna vertikálna tyč a 2 priečne tyče cez ramená kríža. Vrchol kríža i konce ramien majú d'atelinové ukončenia – s trojlístkami. Na ich koncoch je kovaná ľalia so 4 lupeňmi a medzi nimi po 2 tyčinky pri kvetoch na koncoch ramien a 4 tyčinky vo vrchole kvete. Náter kríža je čierny.	
Materiál: kov	
Datovanie: pravdepodobne 1819	
Stav: narušený skorodovaním	
Návrh na opatrenia a ochranu počas obnovy: Počas obnovy dbať, aby nedošlo k poškodeniu.	
Návrh na spôsob obnovy a prezentácie: Umelecko-remeselne obnoviť.	
	

INVENTARIZAČNÝ SÚPIS SOND A NÁLEZOVÝCH SITUÁCIÍ

Etapizácia vývoja:

1. stavebná etapa – M1, S1, O1 – gotika
2. stavebná etapa – O2 – raný barok, 1678
3. stavebná etapa – klasicizmus, 1819
4. stavebná etapa – 1968 – 1970

Stratigrafia murív, spojív a omietok:

Murivá

M1 – kamenné lomové (1. stavebná etapa, súvisí s S1, O1)

Spojivá (malty)

S1 – svetlosivá, pevná, hrubozrnná, s obsahom tmavých riečnych kamienkoch do priemeru 2 cm

Omietky

O1 – zachovaná len v lodi, svetlosivá, pevná, strednozrnná

O2 – zachovaná len v lodi v hornej časti po obvode koruny, nanášaná nie do roviny, hrboľatá, svetlosivá, sypká, hrubozrnná

Popisy náleзовých situácií

N1	
situovanie:	východný štít strechy
nález:	• v štíte je takmer štvorcová nika s rovnými ostentami i parapetom • otvor v nike má tvar pravidelného štvorlístka s kamenným ostentím s otvorom 58 x 58 cm, vpísaného v kruhu • nika vytvorená a ostenie vložené primárne v štíte v M1, S1 • v preklade niky boli drevené trámy, po ktorých sa zachovali len odťahky – trám mal š. 136 cm, v. 13 cm a boli do hĺbky 50 cm
vyhodnotenie:	Štít s kamennou rozetou vznikol v 1. stavebnej etape.

N2	
situovanie:	JV kút presbytéria
nález:	• štít aj múr pod ním – M1, S1 • južný múr M1, S1 • murivá sú bez stôp po omietke a navzájom previazané • koruna je opatrená betónovým vencom
vyhodnotenie:	Presbytérium a východný štít strechy vznikli súčasne v 1. stavebnej etape kostola.

N3	
situovanie:	JZ kút presbytéria
nález:	• západný múr – M1, S1 • južný múr M1, S1 • murivá sú bez stôp po omietke a navzájom previazané • koruna je opatrená betónovým vencom
vyhodnotenie:	Presbytérium a východný štít strechy vznikli súčasne v 1. stavebnej etape kostola.

INVENTARIZAČNÝ SÚPIS SOND A NÁLEZOVÝCH SITUÁCIÍ

N4	
situovanie:	východný múr lode
nález:	• pozdĺžny prievlak vmurovaný v západnom a východnom múre, je k nemu dotiahnutá omietka O2, ktorá prechádza na O1 a je teda nanosená nie v kompaktnej vrstve, ale len v hornej časti múra, opatrená bielym náterom • nad klenbou sú stopy po výmalbe bordovou farbou, zachovanou vo fragmentoch, mohlo ísť o text nad víťazným oblúkom, malba je na O2 • prievlak je bohato vyrezávaný, polychrómovaný a s letopočtom v strede južnej strany v 2 riadkoch : A.D. 1678 (IS, Položka č. 302) • prievlak má na hornej hrane plytké výrezy, v ktorých sedeli priečne stropné trámy, jeden je pri východnom múre – má šírku 32 cm • prievlak 27 x v. 34 cm
vyhodnotenie:	Prievlak je do múra vložený sekundárne, po vložení bola nanosená v jeho okolí omietka s bielym náterom, na ktorom bola nástenná malba bordovou farbou zachovaná vo fragmentoch, nečitateľná.

N5	
situovanie:	priestor nad pôvodnou loďou
nález:	• nad loďou sa zachovali 2 priečne trámy držiace pôvodne podbitie a pod nimi pozdĺžny prievlak s letopočtom 1678 • jeden priečny trám sa nachádza pri pôvodnej západnej stene lode pri západnom väznom tráme, druhý tesne západne od 5. prázdnej väzby lode v smere od východu • trámy majú zo spodnej strany zvyšky kovaných klinec, ktoré držali podbitie, niektoré kladce sú zachované, avšak už bez hlavičiek, po niektorých ostali len jazvy.
vyhodnotenie:	Zo stropu, ktorý sa viazal k dekoratívne prievlaku sa zachovali 2 priečne trámy, na ktoré boli zo spodnej strany kovanými klinecami uchytené pohľadové dosky.

N6	
situovanie:	priestor nad pôvodnou loďou, interiérový múr, najlepšie čitateľné na severnej strane
nález:	• múry boli v interiéri v čase existencie stropu s dekoratívnym prievlakom opatrené omietkou s bielym náterom • horná úroveň múra výšky do 60 cm je doplnená omietkou, ktorá je nehladená, hrboľatá, s bielym náterom
vyhodnotenie:	Pri vzniku stropu so zachovaným prievlakom v roku 1678 boli horné úrovne stien zrejme osekané od omietky, prípadne uvoľnená omietka sa odstraňovaním starších stropných trávov sama odstránila, preto bola v týchto polohách doplnená nová omietka a celoplošný biely náter.

INVENTARIZAČNÝ SÚPIS SOND A NÁLEZOVÝCH SITUÁCIÍ

N7	
situovanie:	lod', stĺpik 1. plnej väzby od východu
nález:	- na severnej strane stĺpika je grafitovou ceruzou nápis: <i>zrokov</i> 1927 <u>1819</u> - 108 - na východnej strane stĺpika je nápis: 1927 <u>1678</u> 249
vyhodnotenie:	Na stĺpiku sú výpočty veku konštrukcií v podstreší, vypočítavané v roku 1927. Prvý výpočet sa týka veku súčasnej krovovej konštrukcie, druhý výpočet veku prievlaku staršieho stropu.

Podkladom pre definovanie analýzy vývoja kostola boli doposiaľ publikované materiály, dobová tlač, mapové dokumenty a fotografie.

Súpis pamiatok z roku 1969 uvádza: „Kostol Nanebevzatia P. Márie (kat.), got. Zo zač. 16. stor., loď upravovaná koncom 18. stor., fasády v 20. stor.“¹ V popise kostola je ešte uvedený jeho pôvodný rozsah bez prístavby s vežou z roku 1969.

Kostol nie je súčasťou žiadnych odborných publikácií o sakrálnej, resp. historickej architektúre. Venuje sa mu ale obecná monografia z roku 2018², ktorá vychádza v kapitole Farnosť Župčany okrem iného najmä z diplomovej práce M. Červenickej o farnosti v 19. a 20. stor.³, Historie domus spísanej v roku 1972 farárom Štefanom Feťkom⁴ a kanonických vizitácií. Konkrétne nález v podstreší – pozostatku stropu s prievlakom sa venoval Ľ. Suchý a D. Sabol v príspevku Prestavby stredovekých kostolov v čase reformácie v regióne Šariša na príklade unikátnych nálezov stropov v Župčanoch a Brezovičke.⁵ D. Sabol a Ľ. Suchý uvádzajú vznik kostola začiatkom 14. storočia, I. Čechová v monografii obce uvádza vznik kostola pred rokom 1438, resp. pred Tridentským koncilom - „dávno pred rokom 1545“.⁶ F. Uličný uvádza, že kostol stál už v 13. storočí.⁷

Základné informácie o kostole sa uvádzajú aj v rôznych publikáciách o Jonášovi Záborskom.

Okrem publikovaných zdrojov boli dôležitým podkladom historické fotografie, ktoré dokumentujú stav kostola pred prístavbou v rokoch 1968 – 1970.

1 Kol. autorov. *Súpis pamiatok na Slovensku III*. Bratislava : Obzor, 1969, s. 507.

2 Kol. autorov. *Župčany v premenách času*. Župčany, 2018.

3 M. ČERVENICKÁ. *Dejiny farnosti Župčany v 19. a 20. stor.* Diplomová práca. KU v Ružomberku, 2008.

4 Archív RKFÚ Župčany

5 SUCHÝ, Ľ. - SABOL, D. Prestavby stredovekých kostolov v čase reformácie v regióne Šariša na príklade unikátnych nálezov stropov v Župčanoch a Brezovičke. IN *Monumentorum Tutela. Ochrana pamiatok* 28. Bratislava : PÚ SR, 2018, s. 171 – 180.

6 ČECHOVÁ, I. Farnosť Župčany. IN Kol. autorov. *Župčany v premenách času*. Župčany, 2018, s. 118.

7 ULICHNÝ, F. *Dejiny osídlenia Šariša*. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1990, s. 377.

ANALÝZA VÝVOJA KULTÚRNEJ PAMIATKY

1. stavebná etapa – začiatok 14. storočia (gotika)

Kostol Nanebovzatia Panny Márie vznikol pred rokmi 1330 – 37, kedy sa spomína v zozname pápežských desiatkov. Prvá písomná zmienka o obci pochádza z roku 1248 a majetkovo patrila v 13. a vo väčšine 14. stor. panstvu hradu Šariš.¹

Kostol postavili ako jednoduchú stavbu s presbytériom s rovným uzáverom, severnou sakristiou a loďou, bez veže. V podstreší sa zachovali obvodové múry presbytéria, lode a sakristie a zároveň východný štít presbytéria s kamennou rozetou a štítu sakristie. Presbytérium má zachovanú krížovú klenbu s listovým svorníkom, loď mala rovný strop. Podstrešie sakristie malo podľa všetkého pôvodný vstup cez západný štít. Západný štít lode mal pôvodne tiež rozetu, dekoratívnejšiu, zloženú zo 7 malých roziet tvorených šiestimi lalokmi. Existencia kamenných roziet na vidieckych kostoloch nebola v regióne bežnou záležitosťou a svedčí aj o majetkových pomeroch farnosti. Západný i južný portál mali lomené záklenky, rovnako i okná, ktoré sa zachovali s prútmi v presbytériu. Západný portál mal dokonca profiláciu s prútmi. Rozetami a ostienami okien s prútmi je vybavený neďaleký Kostol sv. Jakuba vo Veľkom Šariši, ktorý má na západnej strane veže takmer identickú rozetu aká bola v západnom štíte župčianskeho kostola. Veža o niečo staršieho veľkošarišského kostola má aj jednoduchšie šesťlaločné rozety. Je možné, že išlo minimálne o priame vplyvy tohto kostola na kostol v Župčanoch. Štvorlaločná rozeta župčianskeho kostola vo východnom štíte sa opakuje aj v južnom ostení okna presbytéria, vo východnom ostení je šesťlaločná. Analógiu nachádzame aj v listovom svorníku krížovej klenby presbytéria.

2. stavebná etapa – 1678 (raný barok)

Kanonická vizitácia z roku 1814 uvádza, že kostol sv. Jána Evanjelistu bol postavený v roku 1635², avšak išlo určite len o prestavbu kostola, ktorú v podstreší nemáme zachytenú. 43 rokov neskôr prebehla obnova, pri ktorej získala loď nový strop. Predpokladá sa, že kostol patrila v tom čase evanjelikom a katolíkom sa navrátil pred rokom 1691.³

Zo stropu sa v podstreší zachoval mimoriadne hodnotný nález – 2 priečne trámy držiace pôvodne podbitie s podhl'adom a pod nimi pozdĺžny centrálny prievlak, ktorý je bohato vyrezávaný, polychrómovaný, s letopočtom 1678. Toto datovanie potvrdil aj dendrochronologický výskum. Jeden priečny trám sa nachádza pri pôvodnej západnej stene lode pri západnom väznom tráme, druhý tesne západne od 5. prázdnej väzby lode v smere od východu (nálezová situácia N5). Ich konce sú uložené na korunu múrov. Sedeli v plytkých výrezoch prievlaku, avšak po odstránení centrálného stĺpa prievlak klesol a medzi ním a priečnymi trámami vznikol priestor. V prievlaku je 5 plytkých výrezov na trámy, zvyšné boli uložené voľne na prievlaku, predpokladáme kvôli miernej nerovnosti trámu prievlaku už pri jeho osadení. Priečne trámy majú zo spodnej strany zvyšky kovaných klinec, ktoré držali podbitie, niektoré klinec sú zachované, avšak už bez hlavičiek, po niektorých ostali len jazvy. Prievlak je bohatšie zdobený člnkovaním z južnej strany, kde je i nápis v strede v 2 riadkoch : A.D. 1678, bielou farbou. Bol smerovaný k južnému vstupu do lode kostola. Severná strana má len priebežnú profiláciu v spodnej časti, ktorá prechádza cez fazety na spodnú hranu trámu. Na východnom a západnom konci prievlaku sa profilácia zatáča smerom k nárožiam a pri stenách sú už nárožia pravouhlé hladké. Z južnej strany sú po stranách centrálného letopočtu dlaby po rybinovom plátovaní pásikov, istiacich centrálny stĺp podopierajúci loď. Dlaby majú vonkajšie hrany rovné a šikmé, vnútorné zaoblené a v

1 ULIČNÝ, F. Dejiny osídlenia Šariša. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1990, s. 377.

2 Copia decreti Canoniae Visitationis Szaboianae de anno Domini 1814. Archív RKFÚ Župčany, nestránkované.

3 SUCHÝ, L. - SABOL, D. Prestavby stredovekých kostolov v čase reformácie v regióne Šariša na príklade unikátnych náleзов stropov v Župčanoch a Brezovičke. IN *Monumentorum Tutela. Ochrana pamiatok* 28. Bratislava : PÚ SR, 2018, s. 172.

dlaboch sú dvojice dierok po spojovacom materiáli, zrejme drevených kolíkoch. V strede prievlaku, zo spodnej strany pod letopočtom, je obdĺžnikový dlab, kde bol nosný stĺp kolmo čapovaný. Na spodnej hrane je profilácia tvorená vybratými nárožiami a štyrmi prútmi, z ktorých sa vždy 2 zatáčajú do strán. Prievlak je polychromovaný, čo je najlepšie viditeľné zo spodnej strany. Prúty profilácie majú biely náter, plocha bez profilácie bordový a nárožia žlté.

Stropy s dekoratívnymi prievlakmi sú v lodiach kostolov zachované už len výnimočne. Prievlak po odstránení stropu sa v podstreší zachoval aj v Kostole sv. Martina v Brezovičke v okr. Sabinov.⁴ Prievlak bol podopretý 2 stĺpmi niekedy v rozmedzí rokov 1599 – 1672. Je oveľa jednoduchšie zdobený, s rastlinnou jednoduchou výmalbou čiernymi linkami. Išlo aj o iný konštrukčný systém napojenia stĺpov na prievlak. Na našom území je jedinou zachovanou analógiou dreveného stropu na stĺpe Kostol sv. Uršule vo Výbornej, okres Kežmarok.

Prievlak bol do múrov vložený sekundárne, po vložení bola nanesená v jeho okolí omietka s bielym náterom. Horné úrovne stien boli zrejme osekané od omietky, prípadne uvoľnená omietka sa odstraňovaním starších stropných trámov sama odstránila, preto bola v týchto polohách doplnená nová omietka a celoplošný biely náter. Nová doplnená omietka nebola hladená (nálezová situácia N6). Na východnej stene lode nad víťazným oblúkom bola nástenná maľba, zachovaná vo fragmentoch, nečitateľná, s bordovým pigmentom (nálezová situácia N4).

Pri stavbe nového stropu vztýčili zrejme i novú krovovú konštrukciu. Je možné, že sekundárne prvky použité v dnešnom krove pochádzajú z tejto stavebnej etapy. Dendrochronologickým výskumom sa tieto prvky nepodarilo zadatovať. Sú použité ako hambálky prázdnych väzieb a stĺpiky presbytéria. Na niektorých prvkoch sú zachované tesárske značky v podobe trojuholníčkov – vlajočiek, ktoré sa používali od 15. po 19. storočie.⁵

Podľa vizitácie z roku 1749 bol v Župčanoch starobylý murovaný kostol sv. Jána apoštola, vo svätyni boli klenby. V drevenej zvonici boli dva zvony a v sanktusníku jeden malý zvon.⁶ Tieto základné informácie o architektúre sa priebežne opakujú aj v ďalších vizitáciách z 18. storočia.

3. stavebná etapa – 1819, resp. tesne po 1819 (klasicizmus)

Podľa údajov Historie domus a monografie obce prebehla prestavba kostola medzi rokmi 1814 – 1830, teda po kanonickej vizitácii v roku 1814.⁷ Vizitácia uvádza, že drevenú emporu postavili v roku 1804, presbytérium a sakristia majú klenbu. Loď mala drevený strop v zlom stave - „v stave ruiny“.⁸

Dendrochronologický výskum súčasnej krovovej konštrukcie zadatoval zoťatie ihličnatých stromov použitých na krov na prelom rokov 1818/19 a do leta 1819 (pozri príloha). Na jednom stĺpiku krovu sa zachoval nápis grafitovou ceruzkou s výpočtom veku krovu. Výpočet realizovali v roku 1927 a rok vzniku krovu je určený 1819 (nálezová situácia N7). Krovovú konštrukciu teda vztýčili v roku 1819. Súviselo s tým ale viac stavebných zásahov v kostole. Obnovu realizoval farár Ján Koči alebo františkán Peter Chotek, ktorí sa na poste farára striedali v roku 1819.⁹

4 SUCHÝ, L. - SABOL, D. Prestavby stredovekých kostolov v čase reformácie v regióne Šariša na príklade unikátnych nálezov stropov v Župčanoch a Brezovičke. IN *Monumentorum Tutela. Ochrana pamiatok* 28. Bratislava : PÚ SR, 2018, s. 177 – 180.

5 SUCHÝ, L. - ZACHAROVÁ, D. a kol. *Metodika identifikácie a výskumu historických krovov*. Bratislava : Pamiatkový úrad, 2018, s. 129.

6 ZUBKO, P. Barkóciho vizitácia Šarišského archidiakonátu (1749). Bratislava : Veda, 2017, s. 95.

7 ČECHOVÁ, I. Farnosť Župčany. IN Kol. autorov. *Župčany v premenách času*. Župčany, 2018, s. 119.; HISTORIA DOMUS. Historiu domus podľa rôznych prameňov napísal miestny duchovný Štefan Feťko, správca fary v r. 1972. Archív RKFÚ Župčany.

8 Copia decreti Canoniae Visitationis Szaboianae de anno Domini 1814. Archív RKFÚ Župčany.

9 HISTORIA DOMUS. Historiu domus podľa rôznych prameňov napísal miestny duchovný Štefan Feťko, správca fary v r. 1972. Archív RKFÚ Župčany, s. 15.

ANALÝZA VÝVOJA KULTÚRNEJ PAMIATKY

Poškodený strop lode v zlom stave asanovali a postavili súčasnú plackovú klenbu v 2 poliach. Prievlak stropu ale zachovali a zároveň aj 2 priečne stropné trámy, na ktorých boli klincami uchytené podhládové dosky stropu. Dôvodom prečo boli tieto 2 trámy zachované môže byť skutočnosť, že nad západným koncom lode vztýčili drevenú vežičku, ktorá mohla byť teoreticky kotvená do týchto trámov. V súčasnej krovovej konštrukcii nie sú badateľné žiadne stopy po konštrukcii vežičky. Krovovú konštrukciu postavili hambáľkovú, s centrálnym jednoduchým vešadlom, pozdĺžne viazaná centrálnou stojatou stolicou a s využitím tradičného spôsobu čapovania krokiev do väzných trámov a krátčat. Išlo o tradičnú konštrukciu primeranú dobe svojho vzniku. Nový krov využil ako najčastejší tesársky spoj šikmé zapustenie a čapovanie, istené drevenými kolíkmi alebo kovanými klincami s pozdĺžnymi hlavičkami. Hambáľky sú s krokviami spájané na rybinu a v takmer všetkých plných väzbách majú drevené kolíky, prázdne väzby kované klinec. Jednotlivé prvky sú číslované rímskymi číslicami v podobe zásekov sekerou, pričom číslovanie začína I na severnej strane, potom pri 14. väzbe sa opäťovne začína číslom I. Niektoré číslovania sú prehodené. Pri stavbe využili aj trámy predchádzajúceho krovu, ktoré sa objavujú dnes ako hambáľky prázdnych väzieb, stĺpiky presbytéria a 2 kroky presbytéria. Niektoré tieto prvky majú tesárske značky v podobe trojuholníčkov.

Identickú krovovú konštrukciu z roku 1816, resp. tesne po 1816 má hospodárske východné krídlo kaštieľa vo Finticiach. Rovnaká konštrukcia sa uplatnila aj v Rímskokatolíckom kostole sv. Urbana Bystrom, kde ju vztýčili ale až v roku 1854, resp. po 1854.

Farská kronika uvádza, že strešnú krytinu menili za novú šindľovú v roku 1821.¹⁰ Pokiaľ ale krov vztýčili v roku 1819, museli vzápätí osadiť aj krytinu. Je možné, že krov vznikol až v roku 1821, avšak aj nápis na stĺpiku z roku 1927 datuje vznik krovu do roku 1819. Je možné, že rok 1921 datuje ukončenie stavebnej etapy, pri ktorej zmenili patrocinium na súčasné. Posviacka bola 8. júla 1821. Neskôr sa krytina menila opäť za šindľovú v roku 1840 a následne v roku 1864. Je pravdepodobné, že práve pri poslednej uvedenej výmene osadili pálenú keramickú krytinu so segmentovým rezom, ktorá bola na streche až do výmeny v roku 1969.

4. stavebná etapa – 1968 – 1970

Na stĺpiku krovovej konštrukcie lode sú zachované výpočty veku prievlaku a krovovej konštrukcie, realizované v roku 1927 (nálezová situácia N7). Predpokladáme, že v tomto roku mohlo dôjsť k istým drobným úpravám v podstreší, ktoré ale nemáme výskumom nijako zachytené.

V roku 1968 sa z kapacitných dôvodov prišlo k rozšíreniu kostola. Inicioval ju kňaz Štefan Feťko, architektom bol Ladislav Timkanič z Prešova. Stavebné práce schválil Krajský národný výbor v Košiciach, Okresný národný výbor v Prešove, Pamiatkový úrad v Prešove, odbor pre výstavbu Okresného národného výboru v Prešove. Západnú stenu lode asanovali a pristavali novú časť na pôdoryse 10 x 10 m s vežou vtiiahnutou v pôdoryse. Práce realizoval Okresný stavebný podnik Prešov za financie veriacich (334 000 Kčs). V jeseni 1968 veriaci svojpomocne urobili základy, do konca roka 1969 staval podnik múry a strop, veriaci svojpomocne vztýčili krov a položili plechovú krytinu, zachovanú dodnes. Pri odstraňovaní pálenej krytiny odstránili aj západnú vežičku kostola. V roku 1970 dokončili vežu a kostol opatrili omietkou. Posviacka sa uskutočnila 16.08.1970.¹¹

10 ČECHOVÁ, I. Farnosť Župčany. IN Kol. autorov. *Župčany v premenách času*. Župčany, 2018, s. 119.

11 HISTORIA DOMUS. Historiu domus podľa rôznych prameňov napísal miestny duchovný Štefan Feťko, správca fary v r. 1972. Archív RKFÚ Župčany.

Výskum identifikoval 4 stavebné etapy podstrešia. Obvodové murivá sú pôvodné zo začiatku 14. storočia, aj s východným štítom s rozetou. Zvyšky stropu lode s dekoratívnym prievlakom vytvorili v roku 1678. V roku 1819 vztýčili dnešný krov, pri ktorom využili niekoľko prvkov z predchádzajúceho krovu. V lodi vznikla placková klenba, ktorá strop zrušila, ale prievlak sa zachoval. V roku 1969 vztýčili krov západnej prístavby, realizovanej v rokoch 1968 – 70.

ŠPECIFIKÁCIA PAMIATKOVÝCH HODNÔT KULTÚRNEJ PAMIATKY

Skúmaná strecha a krov Kostola Nanebovzatia Panny Márie sú nositeľom viacerých pamiatkových hodnôt, ktoré je potrebné vnímať v troch základných rovinách – v rámci kontextu vývinu obce, aj ako samotný objekt s vlastnými pamiatkovými hodnotami. Kostol sa nachádza v blízkosti kúrie s parkom, vďaka čomu môžeme sledovať aj urbanistický vývoj sídla a preto je aj kostol nositeľom **urbanisticko-historických hodnôt**.

Kontext vývoja sakrálneho objektu a jeho okolia i celého regiónu nesie aj **historické hodnoty**. Dejiny kostola sú späté aj s rodmi sídliačimi v obci a aj vďaka tomu je možné skúmanie a poznanie ich histórie. Župčianskym farárom bol 23 rokov Jonáš Záborský, významný kňaz a literát, pochovaný južne pri kostole. Táto skutočnosť zvyšuje historické hodnoty kostola, ale i **spoločenské hodnoty**, z hľadiska ktorých je nielen kostol, ale i jeho strecha s krovom a nálezy v podstreší prejavom potrieb obyvateľstva a ich možností v jednotlivých časových obdobiach.

Kostol a jeho podstrešie je predstaviteľom tradičnej sakrálnej architektúry na území Šariša so zachovanými stavebnými konštrukciami od obdobia gotiky po 19. stor., aj s novodobou prístavbou z prelomu 60./ 70. rokov. **Architektonické hodnoty** prezentuje obvodové murivo kostola, zachované až po korunu z pôvodného obdobia i pôvodný východný strešný štít. V podstreší sú odhalené ruby klenieb, prekryté sklenou vatou v lodi a presbytériu.

Remeselné hodnoty predstavuje takmer autenticky zachovaná krovová konštrukcia z roku 1819, s použitými prvkami staršieho krovu, ktorá je typologicky primeraná dobe svojho vzniku a je dokladom vývoja krovových konštrukcií v regióne Šariša i na území Slovenska. Na pásiku jedného stĺpika krovovej konštrukcie lode sa zachoval mechanizmus na spúšťanie lustra.

Umelecko-historické hodnoty nesie vyrezávaný dekoratívny prievlak nezachovaného stropu, s letopočtom 1678, ktorý je najhodnotnejším prvkom zachovaným v podstreší. Zo stropu sa zachovali ešte 2 priečne trámy, aj zo zvyškami klincov zo spodnej strany, ktoré držali podhl'ad stropu. V strede prievlaku bol nosný stĺp, odstránený pri zrušení stropu a vytvorení súčasnej klenby. Okrem zvyškov stropu sa v podstreší zachovala aj gotická kamenná rozeta východného štítu.

Predstaviteľom **umelecko-remeselných hodnôt** je kovaný dekoratívny kríž vo vrchole strechy nad východným štítom.

Pri akejkoľvek obnove kostola je nutné rešpektovať jeho hmotu v súčasnom rozsahu, i keď západná prístavba z rokov 1968 – 1970 nemá pamiatkové architektonické či výtvarné hodnoty a do budúcnosti by bolo možné ju upravovať, resp. odstrániť. Návrh na obnovu krovovej konštrukcie a strechy vychádza z ich pamiatkových hodnôt a preto sa odporúča konzervačná metóda obnovy.

Krovová konštrukcia historickej časti lode a presbytéria bola vztýčená v roku 1819 s použitím prvkov staršieho krovu, zrejme z roku 1678. Súčasný krov vztýčili pri stavbe klenby v lodi a išlo o tradičnú konštrukciu primeranú dobe svojho vzniku. Krov je v narušenom stavebno-technickom stave.

Najhodnotnejším prvkom podstrešia je ale zvyšok ranobarokového stropu v podobe 2 stropných trámov a pozdĺžneho prievlaku, bohato vyrezávaného, s polychrómiou a letopočtom 1678, zachovaného nad dnešnou klenbou. Ide o výnimočný nález, ktorý je nutné chrániť a reštaurovať. Okrem toho je potrebné chrániť a reštaurovať aj kamennú rozetu východného strešného štítu, kovaný kríž vo vrchole strechy a konštrukciu na vyťahovanie lustra. Všetky tieto prvky boli zaradené do súpisu hodnotných detailov a prvkov.

V podstreší je potrebné zabezpečiť poriadok, pravidelnú kontrolu a údržbu, ako aj pravidelné prirodzené vetranie konštrukcie.

Krovová konštrukcia:

- Krovovú konštrukciu západnej prístavby lode je možné ponechať, vznikla v roku 1969 svojpomocne veriacimi obce. Stav prvkov je ale potrebné overiť.
- V krove bol realizovaný dendrologický posudok (Univerzitná vedeckotechnická spoločnosť PROJEKT, Zvolen) v roku 2019, ktorý identifikoval hnilobné poškodenia od celulózo-votvorných drevokazných húb (hnedá hniloba) a požerkové poškodenia, v niektorých prvkoch aktívne, od fúzača krovového, črvotočov, resp. aj od iných druhov. Na základe týchto zistení boli navrhnuté dve metódy riešenia uvedených poškodení: výmeny poškodených prvkov alebo asanácia krovu a využitia niektorých prvkov v novej konštrukcii. V tabuľke poškodení je najväčšia časť prvkov zaradená do 2. - 3. stupňa intenzity biologického poškodenia (stredné a silné poškodenie), najviac v 2. stupni (stredné poškodenie).
- Opravu všetkých poškodených tesárskych konštrukcií realizovať tradičným tesárskym spôsobom pomocou prípadných drevených protéz, vložkovania, resp. výnimočne kompletných výmen značne poškodených prvkov. Nové prvky musia byť vyhotovené zo suchého dreva.
- Na spájanie použiť tradičné tesárske spoje. Lokálne zachovanú kôru na trámoch odstrániť.
- Drevokazný hmyz sa odporúča zlikvidovať metódou termosanácie.
- Konštrukciu nenatierať farebnými ochrannými nátermi.
- Sanáciu krovovej konštrukcie riešiť len na základe schválenej projektovej dokumentácie na jej obnovu.
- Odstrániť doskovú konštrukciu v krove presbytéria z 2. pol. 20. stor. (pričný trám + 3 vertikálne dosky).

Murované konštrukcie:

- Zachovať východný pôvodný štít v súčasnej podobe, len ho očistiť od nečistôt.
- Do otvoru rozety východného štítu sa odporúča vložiť sieťka proti vlietaniu živočíchov.
- Vežu, západné štíty a korunu novej časti lode ponechať v súčasnom stave bez nanášania omietky.
- Murivá lode s omietkou a bielym náterom ponechať v súčasnom stave, omietku len očistiť od depozitov špiny a prachu. Omietku s nátermi je NUTNÉ zachovať.
- Murivá presbytéria očistiť od depozitov špiny a prachu.

NÁVRH OCHRANY, OBNOVY A PREZENTÁCIE KULTÚRNEJ PAMIATKY

Strešný plášť:

- V podstreší sa objavil 1 kus pálenej škridly so segmentovým rezom, ktorá sa nachádzala na streche pred prístavbou západnej časti lode a veže v rokoch 1968 – 1970. Po prístavbe získal kostol súčasnú plechovú krytinu.
- Pôvodná krytina súčasnej krovovej konštrukcie bola pravdepodobne šindľová, za pálenú keramickú ju nahradili zrejme v roku 1864.
- Novú strešnú krytinu odporúčame pálenú so segmentovým rezom, i keď po západnej prístavbe už bola strecha len plechová. Napriek tomu je možné použitie pálenej krytiny, avšak po statickom posúdení krovovej konštrukcie. Druhou alternatívou je použitie plechovej krytiny, rovnako strihanej a ukladanej ako súčasná.

POŽIADAVKY NA VYKONANIE ĎALŠÍCH ŠPECIALIZOVANÝCH VÝSKUMOV

Rozhodnutie KPÚ nariadilo okrem architektonicko-historického výskumu diagnostiku drevených konštrukcií – posúdenie na biotické poškodenie s návrhovou časťou, ktorá už bolo vykonaná (Dendrologický posudok na drevený krov na Rímskokatolíckom kostole Nanebovzatia Panny Márie v Župčanoch, Univerzitná vedeckotechnická spoločnosť – PROJEKT, Technická univerzita vo Zvolene, 2019).

Okrem toho už bol realizovaný aj statický posudok (Ing. M. Muranský P.R.O.S., Veľký Šariš, 2018), ktorý skonštatoval, že prierezy tlačných prvkov v plných väzbách nevyhovujú požiadavke normy, je nutná výmena 5 väzných trámov a sanácia 50 % prvkov. Statik predpokladá, že konštrukcia je viackrát upravovaná, pochádza zo začiatku 20. storočia a doporučuje krov nahradiť novou konštrukciou.

Žiadne ďalšie druhy technických či pamiatkových výskumov sa nepredpokladajú.

POUŽITÁ LITERATÚRA A PRAMENE

- Kol. autorov. Župčany v premenách času. Župčany, 2018.
- Kol. autorov. Súpis pamiatok na Slovensku III. Bratislava : Obzor, 1969, s. 507.
- SEDLÁK, V. Monumenta Vaticana Slovaciae. Tomus I. Rationes collectorum pontificiorum in annis 1332 – 1337. Slovenský historický inštitút v Ríme - Trnavská univerzita, 2008.
- SUCHÝ, E. - SABOL, D. Prestavby stredovekých kostolov v čase reformácie v regióne Šariša na príklade unikátnych nálezov stropov v Župčanoch a Brezovičke. IN Monumentorum Tutela. Ochrana pamiatok 28. Bratislava : PÚ SR, 2018, s. 171 – 180.
- SUCHÝ, E. - ZACHAROVÁ, D. a kol. Metodika identifikácie a výskumu historických krovov. Bratislava : Pamiatkový úrad, 2018.
- ULICHÝ, F. Dejiny osídlenia Šariša. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1990.
- ZUBKO, P. Barkóciho vizitácia Šarišského archidiakonátu (1749). Bratislava : Veda, 2017.
- ZUBKO, P. Kňaz nie každodenný. Jonáš Záborský v službe Košickej diecézy. Bratislava : Slavistický ústav J. Stanislava SAV, 2013.

Periodiká

- Slovenská pravda. 1.2.1925, VI. roč., č. 5.
- Slovenský svet. 1922, roč. II., č. 18.

Nepublikované a archívne zdroje:

- HAVIAROVÁ, M. - HAVIAR, T. Architektonicko-historický výskum strechy a krovovej konštrukcie východného krídla hospodárskych stavieb, Fintice, č. ÚZPF 2134/3. 2018.
- HISTORIA DOMUS. Historiu domus podľa rôznych prameňov napísal miestny duchovný Štefan Feťko, správca fary v r. 1972. Archív RKFÚ Župčany.
- Copia decreti Canoniae Visitationis Szaboianae de anno Domini 1814. Archív RKFÚ Župčany.

FOTOGRAFICKÁ DOKUMENTÁCIA SÚČASNÉHO STAVU PAMIATKY

- 01 Letecký pohľad (mapy.cz)
- 02 Pohľad na južnú a východnú fasádu
- 03 Pohľad na južnú fasádu
- 04 Pohľad na severnú fasádu
- 05 Interiér kostola
- 06 Presbytérium
- 07 Interiér kostola, pohľad na západ s emporou
- 08 Sakristia, východná strana
- 09 Empora, schodisko do veže
- 10 Veža, vstup do podstrešia
- 11 Postrešie, pohľad na východ od veže, v popredí nová krovová konštrukcia
- 12 Západná časť podstrešia s novou krovovou konštrukciou, severný stĺpik, na pásiku nápis grafitovou ceruzou
- 13 Západná časť podstrešia so vstupom do veže
- 14 Hore vstup do veže, dole nápis ceruzou na pásiku stĺpika: 1969, ???
- 15 Severozápadná časť podstrešia
- 16 Juhozápadná časť podstrešia so stykom staršej krovovej konštrukcie vľavo
- 17 Juhozápadná časť podstrešia, pohľad zo západu
- 18 Pohľad na západ z rozmedzia presbytéria a lode
- 19 Východný štít
- 20 Rozeta vo východnom štíte
- 21 Horná časť východného štíta
- 22 Krovová konštrukcia nad presbytériom, severná strana, v popredí sekundárne použitý prvok na hambálok s dlabom
- 23 Krovová konštrukcia nad presbytériom, južná strana, pohľad na východný štít
- 24 Podstrešie nad presbytériom, severná strana so vstupom do podstrešia sakristie
- 25 Krovová konštrukcia nad presbytériom, východný stĺpik
- 26 Krovová konštrukcia nad presbytériom, plná väzba pri východnom štíte, na severnej strane
- 27 Krovová konštrukcia nad presbytériom, vrchol stĺpika východnej väzby
- 28 Krovová konštrukcia nad presbytériom, severná strana, styk 3. krokvy od východu s hambálkom
- 29 Krovová konštrukcia nad presbytériom, severná strana, značka 4. krokvy od východu
- 30 Krovová konštrukcia nad presbytériom, značka na severnej vzpere západnej plnej väzby
- 31 Úžľabie medzi strechou presbytéria a lode na severnej strane
- 32 Úžľabie medzi strechou presbytéria a lode na južnej strane
- 33 Kutý klinec použitý pri spájaní krovovej konštrukcie
- 34 Krovová konštrukcia nad loďou, pohľad na juhozápad
- 35 Podstrešie nad loďou, severná strana
- 36 Podstrešie nad loďou, východná strana
- 37 Podstrešie nad loďou, severovýchodná strana
- 38 Podstrešie nad loďou, juhozápadná strana
- 39 Krovová konštrukcia nad loďou, poškodenie drevokazným hmyzom hambálka 2. plnej väzby od východu
- 40 Krovová konštrukcia nad loďou, stĺpik 2. plnej väzby od východu
- 41 Krovová konštrukcia nad loďou, poškodenie drevokazným hmyzom väzného trámu 2. plnej väzby od východu

- 42 Krovová konštrukcia nad loďou, sekundárne použitý hambálok 3. prázdnej väzby od východu
- 43 Krovová konštrukcia nad loďou, stĺpik 3. plnej väzby od východu, jeho južná strana
- 44 Krovová konštrukcia nad loďou, poškodenie drevokazným hmyzom výmeny pri väznom tráme 3. plnej väzby od východu
- 45 Krovová konštrukcia nad loďou, značka stĺpika 3. plnej väzby od východu
- 46 Krovová konštrukcia nad loďou, styk stĺpika, hambálka a väznice
- 47 Krovová konštrukcia nad loďou, značka vzpery 2. plnej väzby od východu
- 48 Krovová konštrukcia nad loďou, styk krokiev vo vrchole a stĺpik 1. plnej väzby od východu
- 49 Krovová konštrukcia nad loďou, značka hambálku 1. prázdnej väzby od východu
- 50 Krovová konštrukcia nad loďou, nápis ceruzou na stĺpiku 1. plnej väzby od východu
- 51 Krovová konštrukcia nad loďou, styk stĺpika a pásika 1. plnej väzby od východu
- 52 Krovová konštrukcia nad loďou, kladka na východnom pásiku stĺpika 2. plnej väzby od východu
- 53 Krovová konštrukcia nad loďou, pozdĺžny vyrezávaný trám, južná strana
- 54 Krovová konštrukcia nad loďou, pozdĺžny vyrezávaný trám, južná strana, A.D.1678
- 55 Podstrešie sakristie, východný štít
- 56 Podstrešie sakristie, západný štít
- 57 Podstrešie sakristie, klenba

FOTOGRAFICKÁ DOKUMENTÁCIA SÚČASNÉHO STAVU PAMIATKY

FOTOGRAFICKÁ DOKUMENTÁCIA SÚČASNÉHO STAVU PAMIATKY

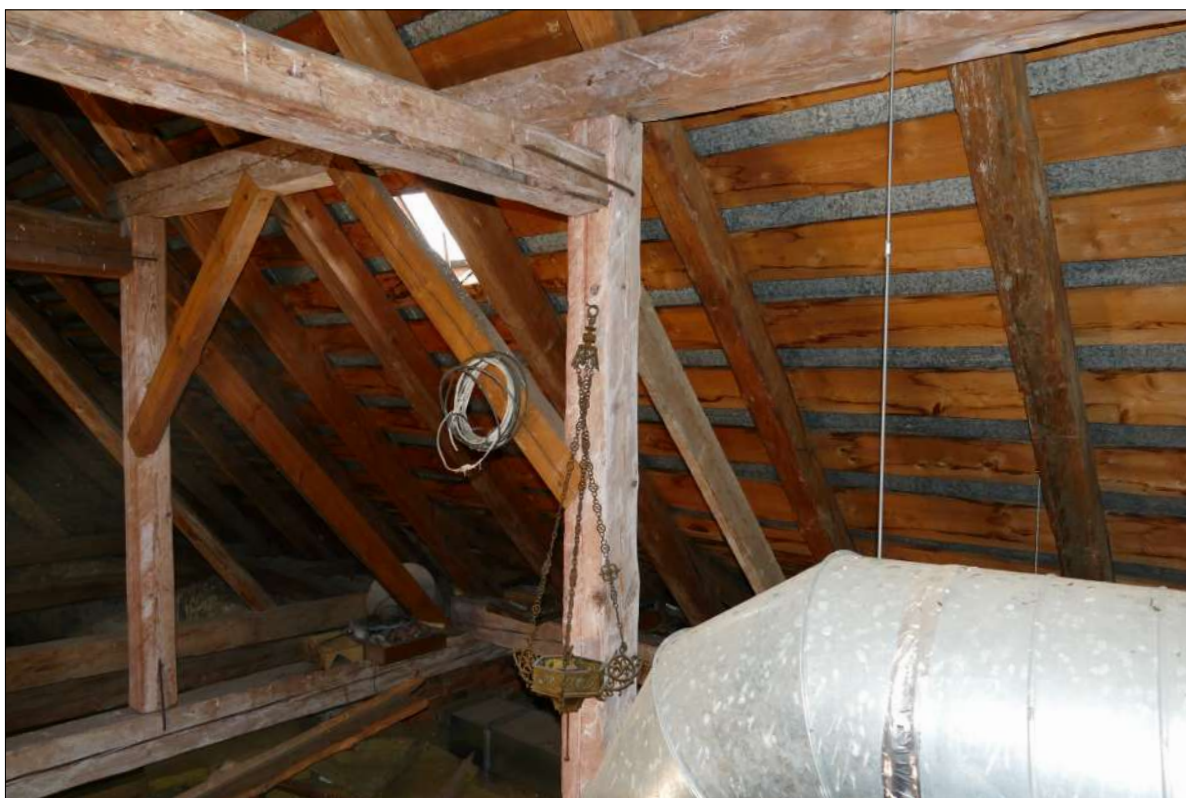

07 / 08
09 / 10

FOTOGRAFICKÁ DOKUMENTÁCIA SÚČASNÉHO STAVU PAMIATKY

FOTOGRAFICKÁ DOKUMENTÁCIA SÚČASNÉHO STAVU PAMIATKY

FOTOGRAFICKÁ DOKUMENTÁCIA SÚČASNÉHO STAVU PAMIATKY

26 / 27
28 / 29

FOTOGRAFICKÁ DOKUMENTÁCIA SÚČASNÉHO STAVU PAMIATKY

FOTOGRAFICKÁ DOKUMENTÁCIA SÚČASNÉHO STAVU PAMIATKY

45 / 46
47 / 48

FOTOGRAFICKÁ DOKUMENTÁCIA SÚČASNÉHO STAVU PAMIATKY

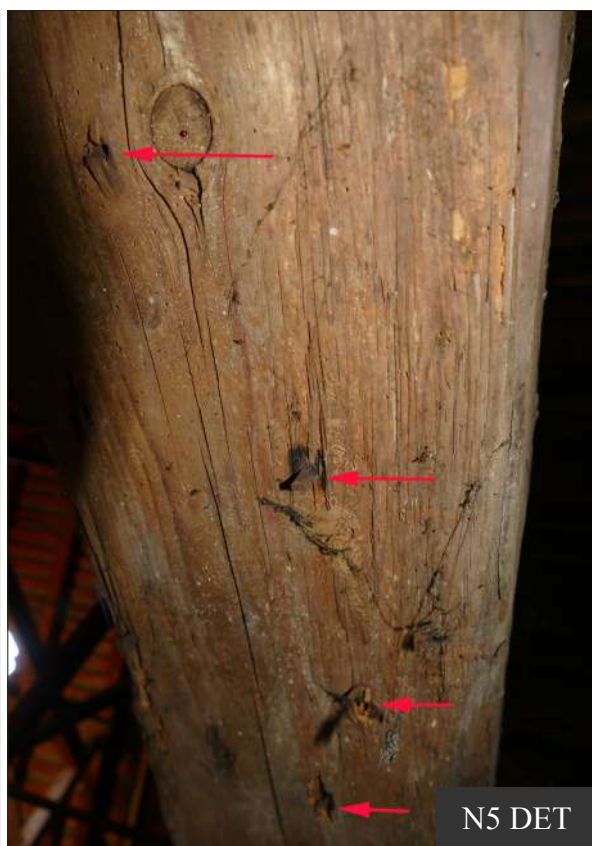
FOTODOKUMENTÁCIA NÁLEZOVÝCH SITUÁCIÍ A SOND

FOTODOKUMENTÁCIA NÁLEZOVÝCH SITUÁCIÍ A SOND

FOTODOKUMENTÁCIA NÁLEZOVÝCH SITUÁCIÍ A SOND

*I. vojenské mapovanie 1764 - 1787
(OSZK kéziratós térképek, TK 1013)*

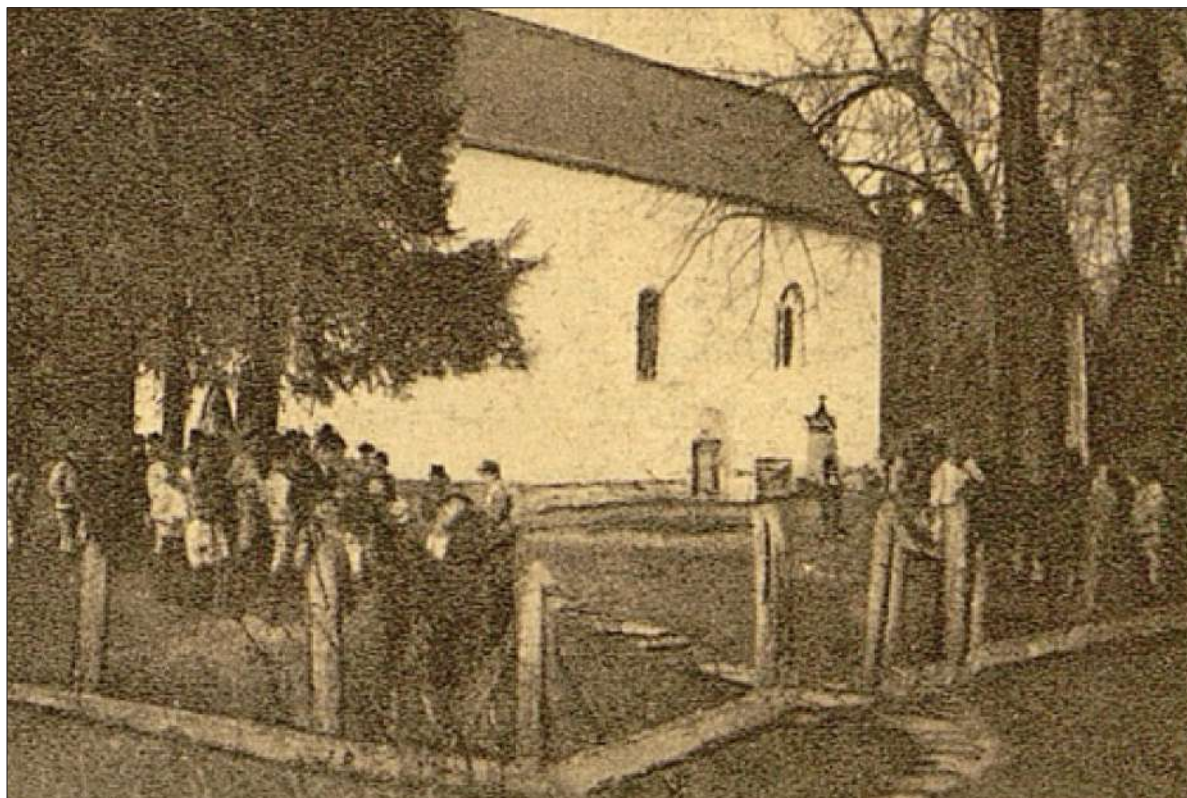
*II. vojenské mapovanie 1810 - 1869
(OSZK kéziratós térképek, TK 1032)*

*III. vojenské mapovanie 1875 - 1884
(mapire.eu)*

HISTORICKÉ DOKUMENTY

1922, *Slovenský svet*. Roč. II., č. 18, 1922, s. 7.

okolo polovice 20. stor. (Archív RKFÚ Župčany)

1965 (Archív RKFÚ Župčany)

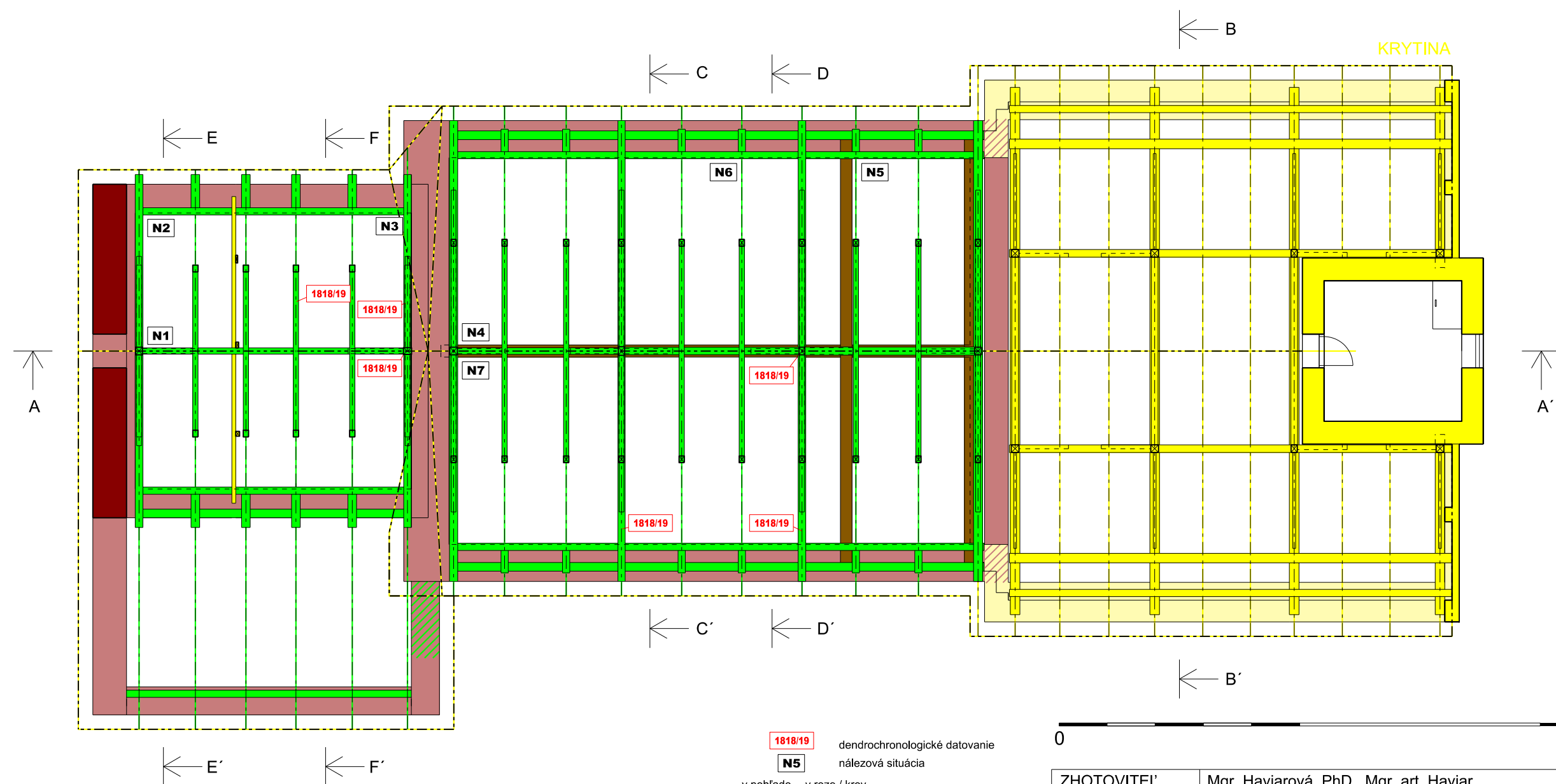
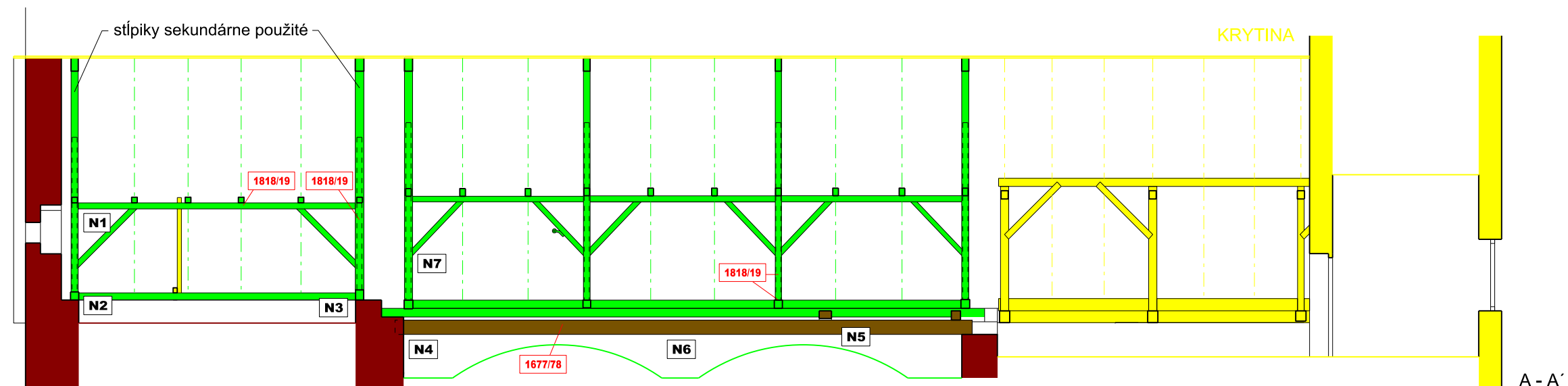

2. pol. 20. stor. (Archív RKFÚ Župčany)

HISTORICKÉ DOKUMENTY

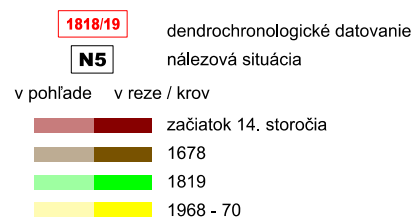
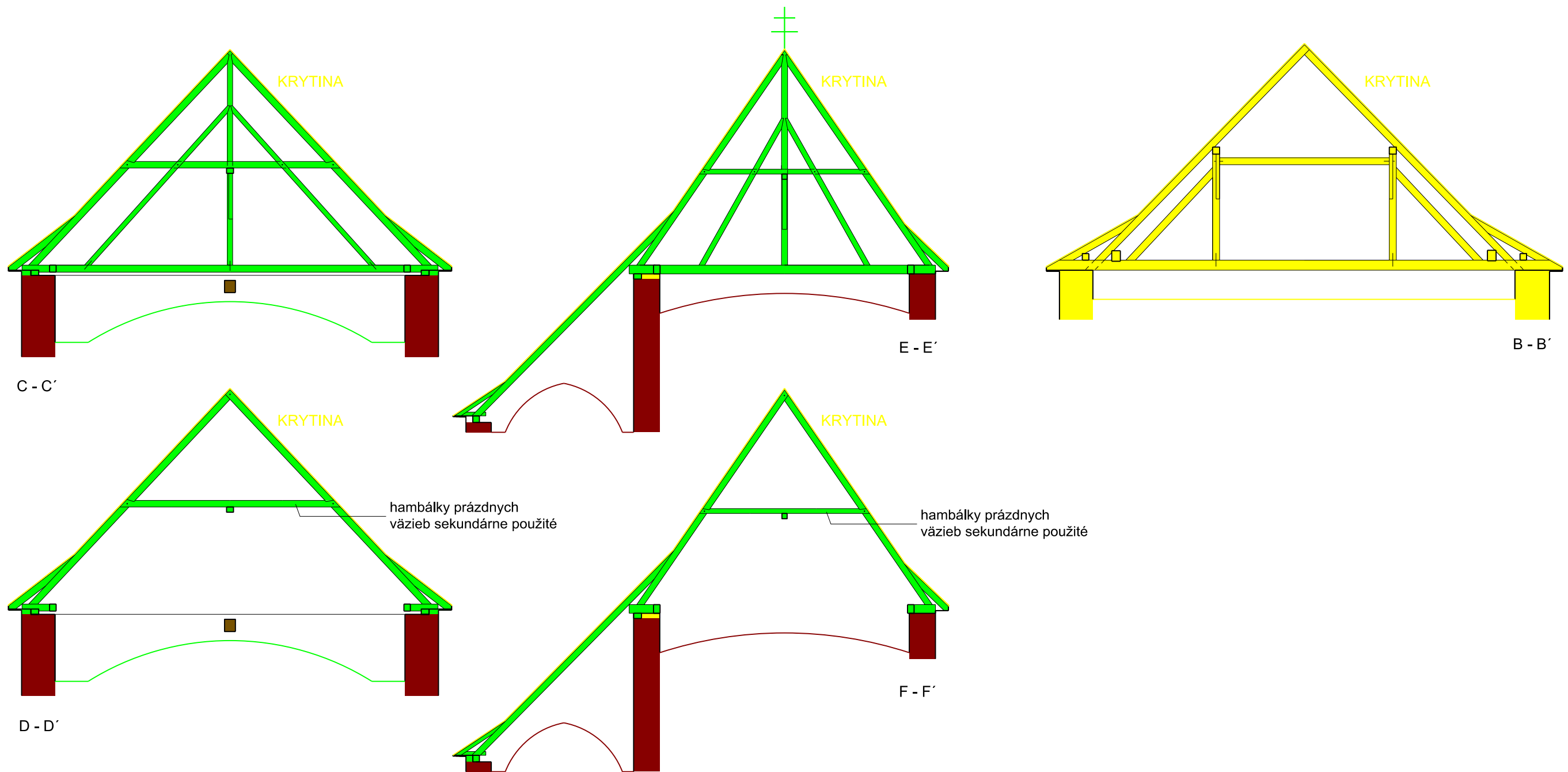
1967(Archív RKFÚ Župčany)

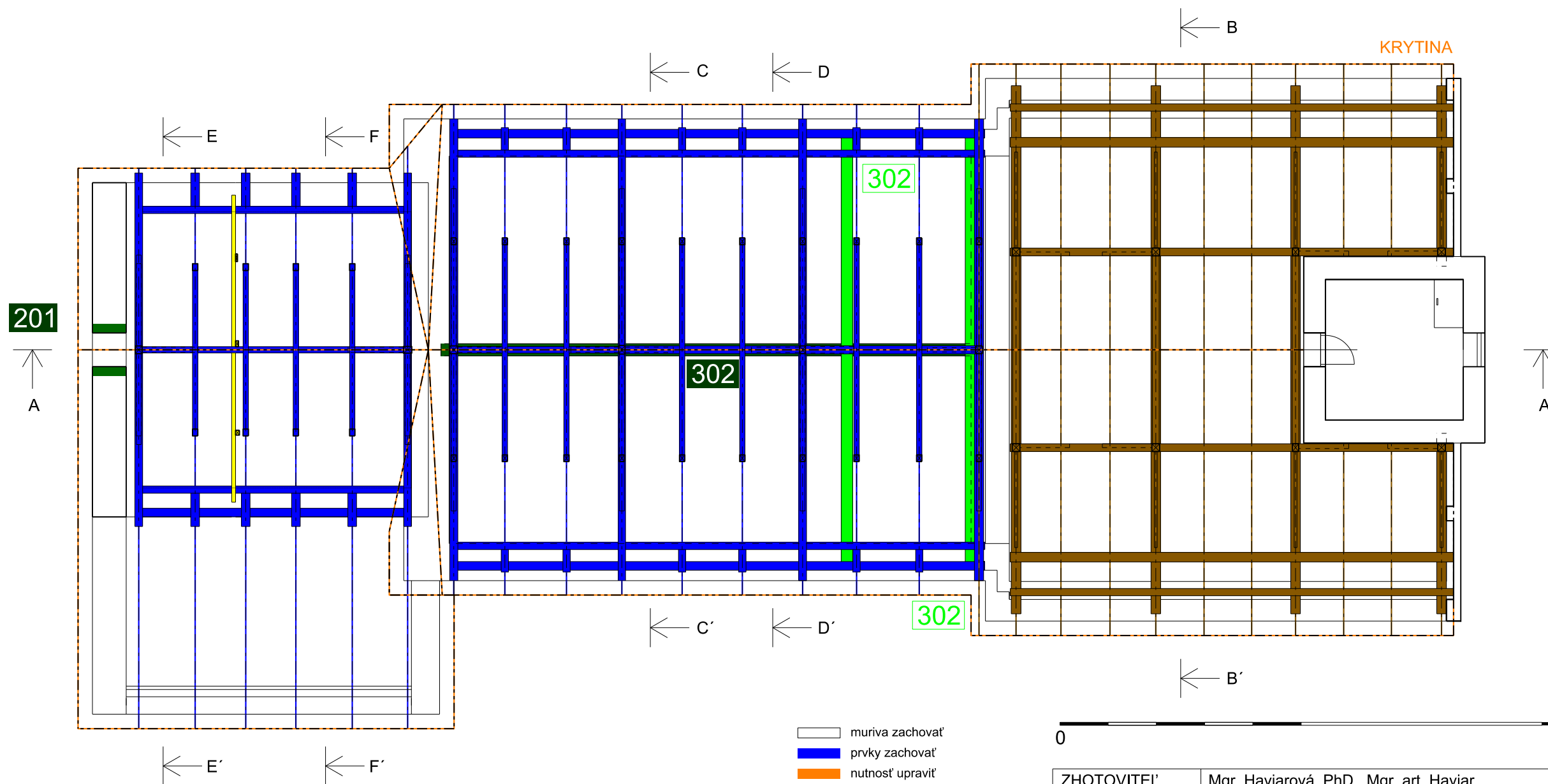
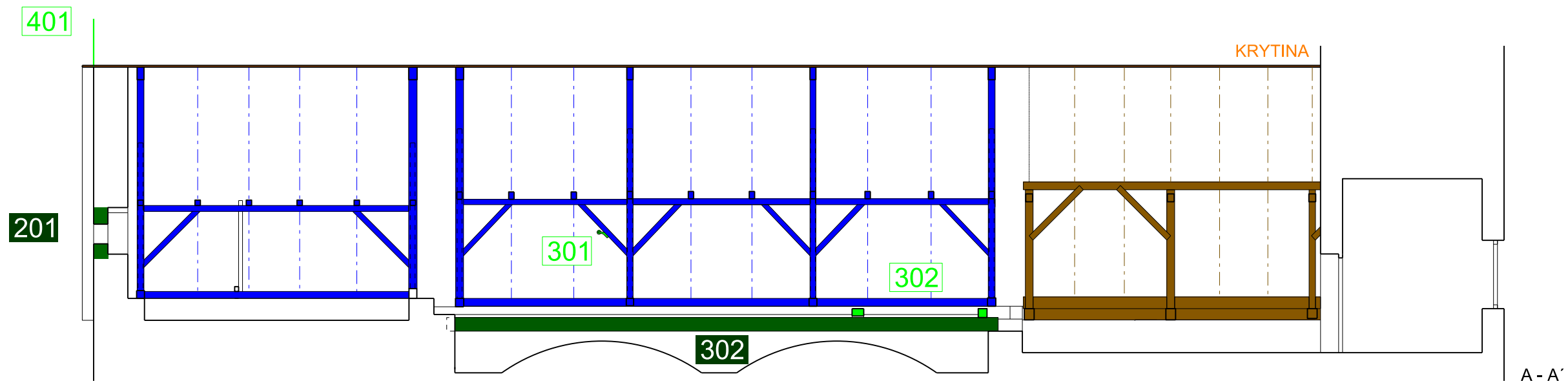
1818/19 dendrochronologické datovanie
N5 nálezovalá situácia
v pohľade v reze / krov
začiatok 14. storočia
1678
1819
1968 - 70

0 15 m

ZHOTOVITEĽ	Mgr. Haviarová, PhD., Mgr. art. Haviar	DÁTUM	11/2019
LOKALITA	ŽUPČANY	STUPEŇ	AH výskum
STAVBA	RK KOSTOL NANEBOVZATIA PANNY MÁRIE	FORMÁT	2 x A4
		MIERKA	1:100
VÝKRES	PODORYS KROVU / REZ - analýza vývoja	Č. VÝKR.	1

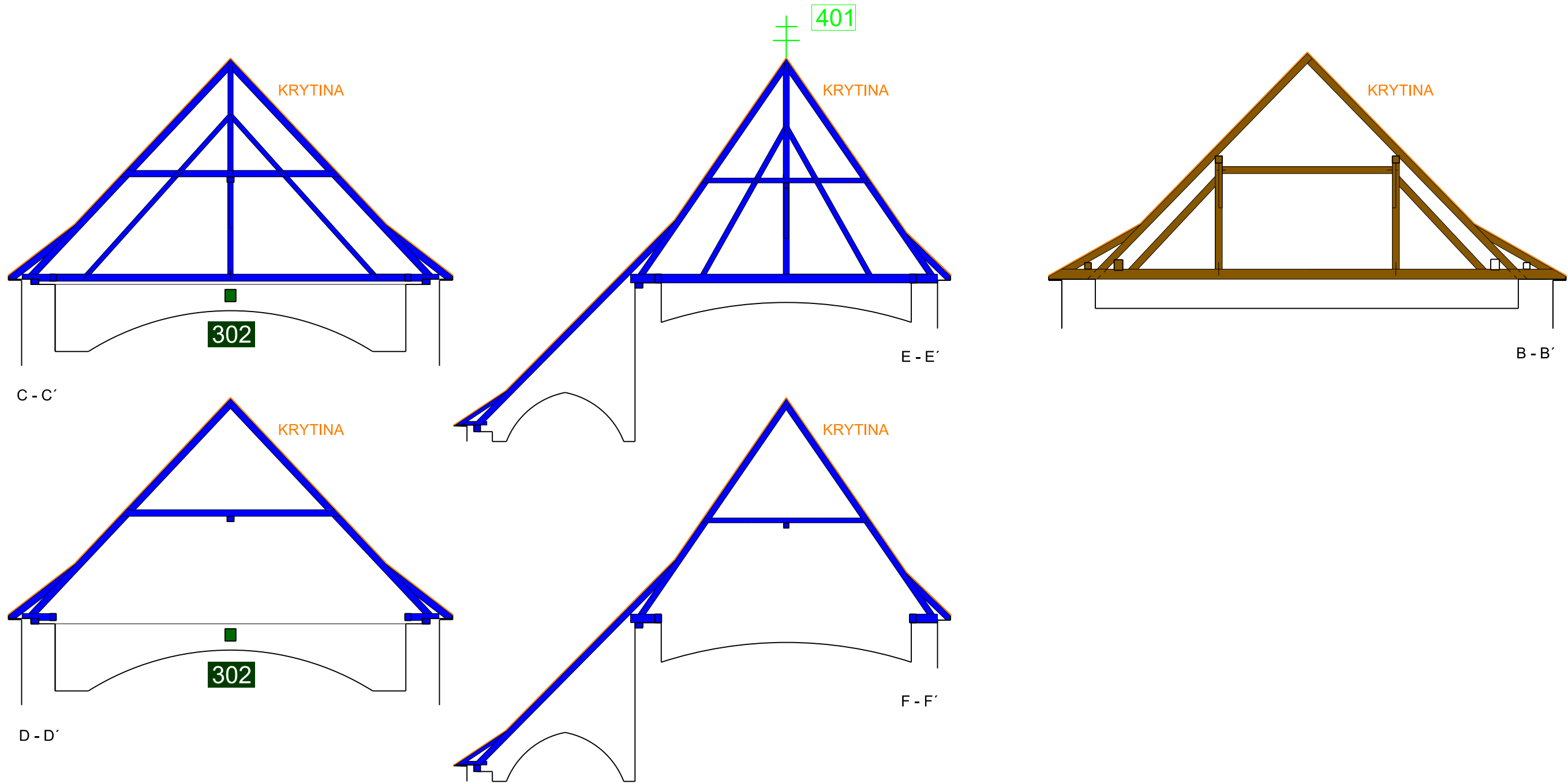

ZHOTOVITEĽ	Mgr. Haviarová, PhD., Mgr. art. Haviar	DÁTUM	11/2019
LOKALITA	ŽUPČANY	STUPEŇ	AH výskum
STAVBA	RK KOSTOL NANEBOVZATIA PANNY MÁRIE	FORMÁT	2 x A4
		MIERKA	1:100
VÝKRES	PODORYS KROVU / REZ - analýza vývoja	Č. VÝKR.	2

- muriva zachovať
- prvky zachovať
- nutnosť upraviť
- možnosť upraviť
- odstrániť
- doplniť
- reštaurovať
- umelecko-remeselne obnoviť

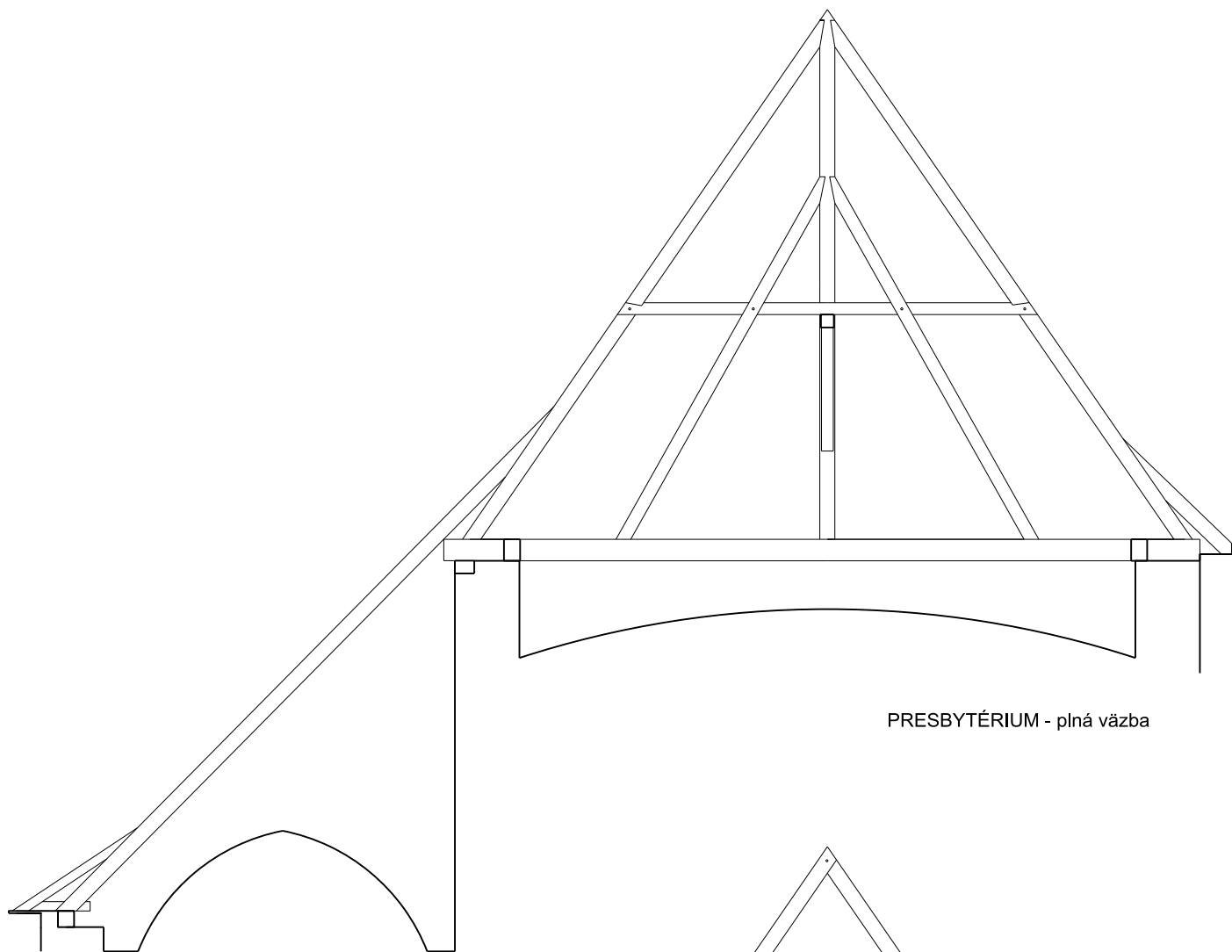
ZHOTOVITEĽ	Mgr. Haviarová, PhD., Mgr. art. Haviar	DÁTUM	11/2019
LOKALITA	ŽUPČANY	STUPEŇ	AH výskum
STAVBA	RK KOSTOL NANEBOVZATIA PANNY MÁRIE	FORMÁT	2 x A4
VÝKRES	PODORYS KROVU / REZ - návrh na obnovu	MIERKA	1:100
		Č. VÝKR.	3

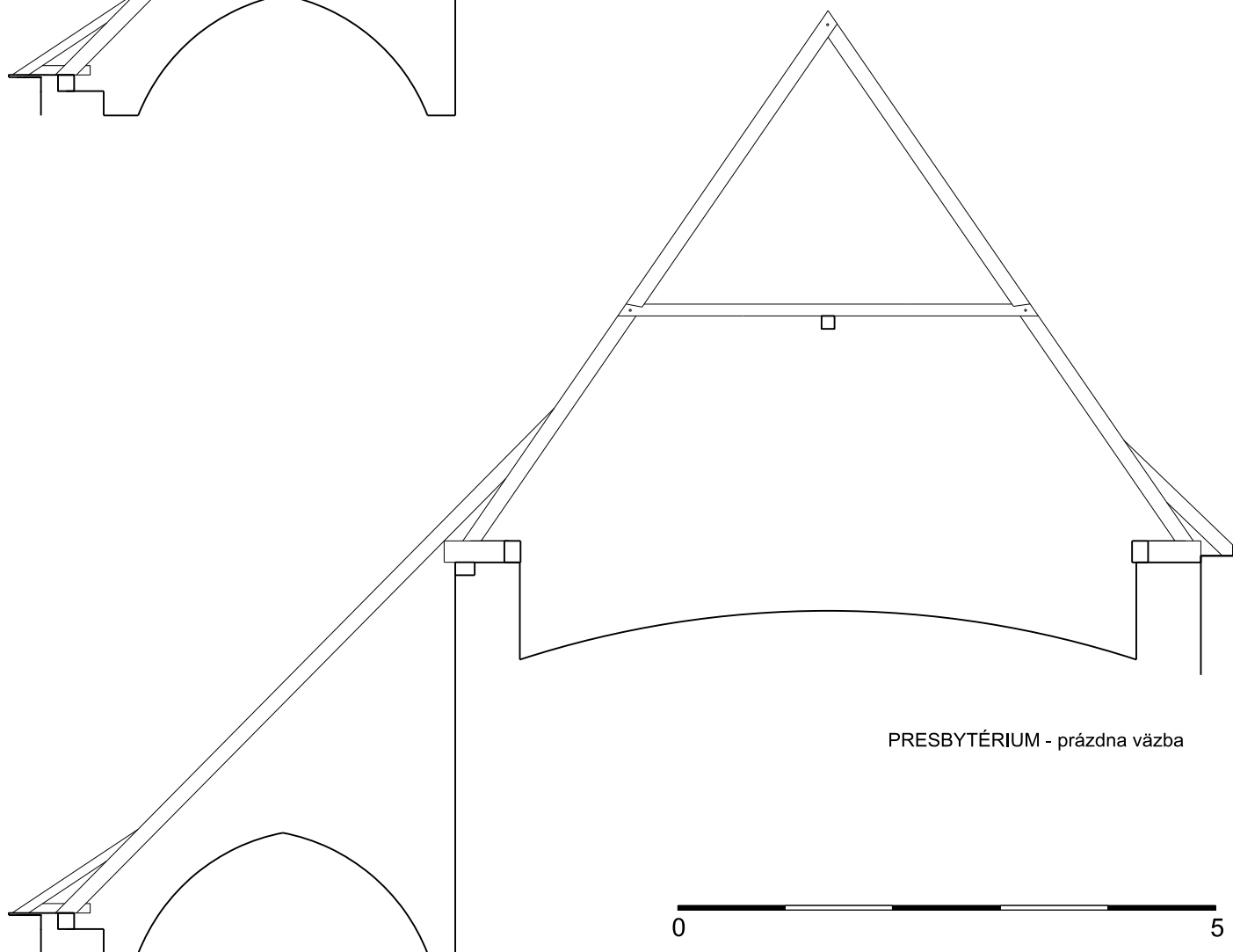
- muriva zachovať
- prvky zachovať
- nutnosť upraviť
- možnosť upraviť
- odstrániť
- doplniť
- reštaurovať
- umelecko-remeselne obnoviť

0 15 m

ZHOTOVITEĽ	Mgr. Haviarová, PhD., Mgr. art. Haviar	DÁTUM	11/2019
LOKALITA	ŽUPČANY	STUPEŇ	AH výskum
STAVBA	RK KOSTOL NANEBOVZATIA PANNY MÁRIE	FORMÁT	2 x A4
VÝKRES	PODORYS KROVU / REZ - návrh na obnovu	MIERKA	1:100
		Č. VÝKR.	4

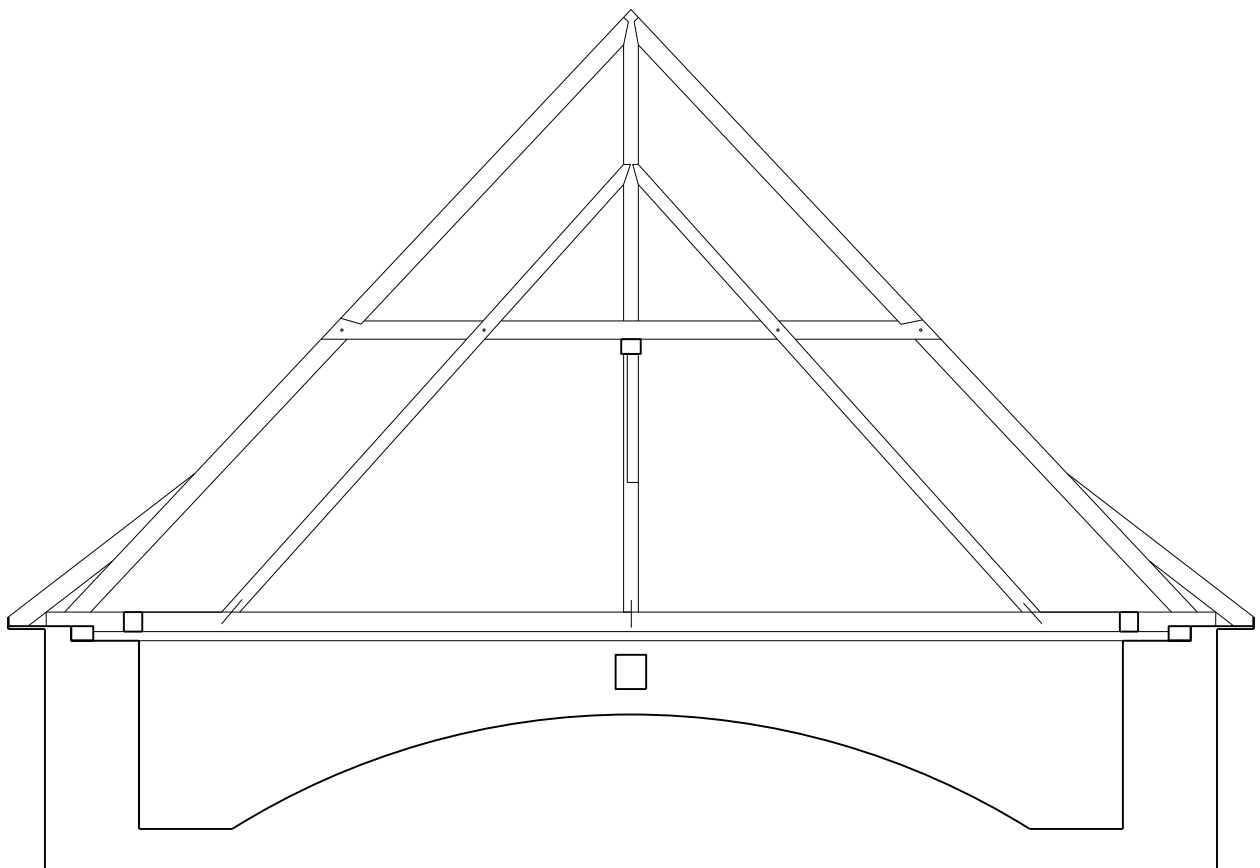

PRESBYTÉRIUM - plná väzba

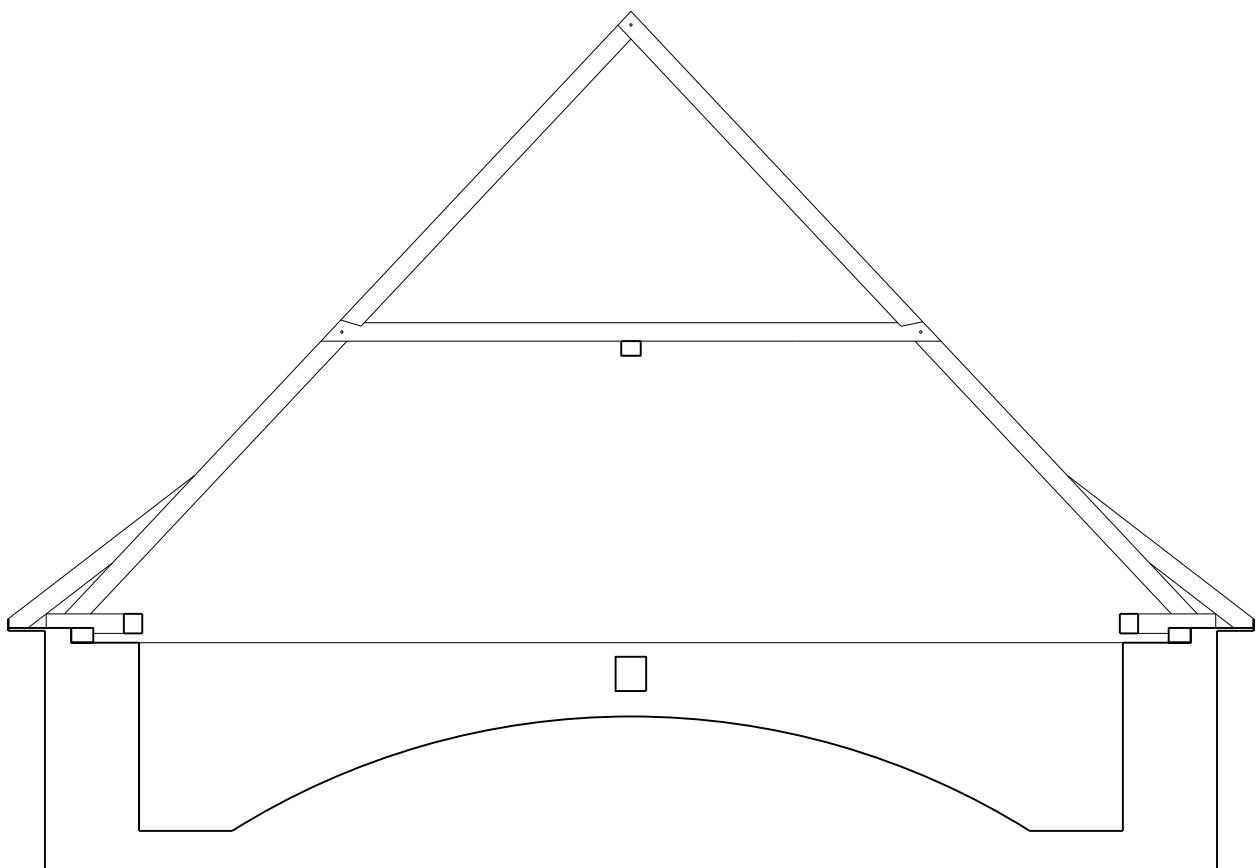

PRESBYTÉRIUM - prázdna väzba

0 5 m

LOŤ KOSTOLA - plná vřzba

LOŤ KOSTOLA - plná vřzba

0 5 m

objednal	Michaela Haviarová	kraj / okres	Slovensko / Prešovský	nadmořská výška
adresa		obec	Župčany	zeměpisná šířka
telefon		ulice (orientační číslo)		zeměpisná délka
e-mail		číslo popisné		zpracoval
datum odběru	16. 10. 2019	kostel		Kyncl T.
		o b j e k t		d a t u m

čís.	způsob oprac.	značka	tloušťka cm	délka cm	WK	konstrukce	popis prvku	poznámka	číslo vzorku	dřevina	počet letok. /běl	datum skácení
14					A	krov presbytáře	3. vazba od Z - J kniha		Y7352	jedle	22	1818/19
15					A	1. sloupek od Z		Y7353	borovice	40	1818/19	
16					A	krov presbytáře	1. vazba od Z - podkroková vzpěra		Y7354	jedle	51	1818/19
17					A	krov lodi	2. sloupek od Z		Y7355	jedle	28	1818/19
18					A	krov lodi	2. vazný trám od Z		Y7356	jedle 59	1818/19	
19					A	krov lodi	6. vazba od Z - hambalek (druhotně použitý)		Y7357	jedle	19	-
20					A	krov lodi	7. vazba od Z - S krokev		Y7358	jedle	32	1819 1
21					A	strop lodi	1. stropní trám od Z		Y7359	jedle	24	-
22					A	strop lodi	stropní průvlak	+ foto 7	Y7360	jedle	90	1677/78
Y73zupcany-kostel/AB										jedle	59	1818

Parcela registra C, 1/4

Prešovský kraj > Prešov > Župčany > k.ú. Župčany

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky

Registračné číslo: 239.2
Bratislava 30.11.2017

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky
podľa § 35a ods. 1 zákona č. 49/2002 Z. z.
o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov

predlžuje platnosť

o s v e d č e n i a
o osobitnej odbornej spôsobilosti

na vykonávanie pamiatkového výskumu,
na základe ktorého

Mgr. Michaela Haviarová, PhD.

je osobou s osobitnou odbornou spôsobilosťou vykonávať
architektonicko-historický výskum

do 31. decembra 2022.

PhDr. Radoslav Ragač, PhD.
generálny riaditeľ sekcie kultúrneho dedičstva

Číslo konania: KPUPO-2018/20654-4/88201/Su
Vybavuje/kontakt: Ing. Suchý/+421 51 2452 825
Prešov, 06. 11. 2018

Krajský pamiatkový úrad Prešov podľa § 11 odsek 1 a 2 písmeno d) zákona číslo 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov (ďalej len „pamiatkový zákon“) ako vecne a podľa § 9 odsek 5 pamiatkového zákona miestne príslušný správny orgán na úseku ochrany pamiatkového fondu, archeologických nálezov a archeologických nálezísk a podľa § 46 zákona číslo 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov vydáva toto

rozhodnutie:

Krajský pamiatkový úrad Prešov (ďalej aj „KPÚ Prešov“ alebo „tunajší úrad“) podľa § 32 odsek 4 v nadväznosti na § 32 odsek 2 pamiatkového zákona po preskúmaní a prerokovaní žiadosti podanej dňa 11. 10. 2018 vlastníkom (Rímskokatolícky farský úrad Župčany 432, 080 01 Župčany) o zámere výmeny súčasnej strechy skrovmi na národnej kultúrnej pamiatke - **rímskokatolícky Kostol Nanebovzatia Panny Márie v Župčanoch** (parc. č. 1/4 k. ú. Župčany), zapísanej v Ústrednom zozname pamiatkového fondu (ďalej aj „ÚZPF“) – v registri nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok pod č. 409/1, rozhodol

o nevyhnutnosti vykonať pamiatkový výskum (architektonicko – historický) strechy nad loďou, svätyňou a sakristiou, vrátane diagnostiky a posúdenia jednotlivých konštrukcií a konštrukčných prvkov na biotické poškodenie s ich návrhom obnovy

Architektonicko-historický výskum:

- Predpokladané práce na obnove strechy predmetného objektu podľa požiadaviek vlastníka možno vykonať iba na základe výsledkov architektonicko-historického výskumu.
- Na prípravu a realizáciu obnovy bude spracovaný pamiatkový výskum: **architektonicko-historický výskum** podľa § 35, 38 a 39 pamiatkového zákona a podľa § 7 a § 8 vyhlášky č. 253/2010 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon o ochrane pamiatkového fondu. Architektonicko-historický pamiatkový výskum doplní chýbajúce poznatky pre prípravu obnovy predmetnej časti národnej kultúrnej pamiatky.
- Na prípravu obnovy striech nad loďou, svätyňou a sakristiou predmetnej sakrálnej stavby (rímskokatolícky Kostol Nanebovzatia Panny Márie v Župčanoch), Krajský pamiatkový úrad Prešov určuje v zmysle § 39 ods. 3 pamiatkového zákona nasledujúce podmienky vykonávania architektonicko-historického výskumu:
 - druh výskumu: **architektonicko-historický**;
 - miesto vykonávania výskumu: **rímskokatolícky Kostol Nanebovzatia Panny Márie v Župčanoch** (parc. č. KN-C č. 1/4, kat. územie Župčany) – NKP;
 - rozsah vykonávania výskumu objektu v časti: **strechy nad loďou, svätyňou a sakristiou (krovy aj podstrešia, vrátane ďalších zachovaných konštrukcií v podstreší)**;

4. spôsob vykonávania výskumu: vizuálny - skúmanie odhalených konštrukcií a situácií, dendrochronologický, archívny vykonaný archivárom, (+ sledovanie a dokumentácia počas realizácie obnovy), v prípade potreby aj sondážny výskum;
5. výskum realizovať ako predstihový, pred samotnou realizáciou obnovy;
6. výskum realizovať tak, aby boli riešené a dokladované najmä nasledujúce okruhy:
 - a. dôsledný popis zachovaných krovových konštrukcií, prípadne ďalších zachovaných remeselných konštrukcií v podstreší;
 - b. vývojové fázy predmetných krovových, prípadne iných súvisiacich konštrukcií v podstreší objektu NKP;
 - c. archívne historické súvislosti objektu, respektíve predmetnej (skúmanej) časti NKP;
 - d. overenie pamiatkových hodnôt zachovaných skúmaných krovových konštrukcií, prípadne iných súvisiacich konštrukcií v podstreší objektu NKP i povrchových úprav a iných detailov;
 - e. zhodnotenie skúmaných krovových konštrukcií z hľadiska konštrukčného a historicko - typologického, vrátane ďalších zachovaných konštrukcií v podstreší, s návrhovou časťou ich obnovy,

všetko s cieľom zachovania a prezentácie prípadných hodnotných konštrukcií a úprav zo skorších fáz vývoja objektu.

Výskum bude obsahovať aj **inventarizáciu** zachovaných hodnotných architektonických, výtvarných, umelecko-remeselných, remeselných a technických prvkov a detailov a návrh ich zachovania a obnovy.

7. zvolať vstupnú, priebežnú(é) a záverečnú odbornú komisiu výskumu za účasti zástupcov KPÚ Prešov;
8. nakladanie s nálezmi: bude špecifikované po ich prípadnom odhalení v osobitnom rozhodnutí KPÚ Prešov.

Pri zabezpečení architektonicko-historického výskumu je vlastník (stavebník alebo iný oprávnený subjekt) povinný:

9. podľa § 38 ods. 1 pamiatkového zákona uhradiť náklady na výskum;
10. podľa § 35 ods. 3 pamiatkového zákona zabezpečiť vykonanie architektonicko-historického výskumu fyzickou osobou s osobitnou odbornou spôsobilosťou v príslušnom odbore na základe osvedčenia vydaného Ministerstvom kultúry SR; Zoznam týchto osôb je prístupný na webovej stránke Ministerstva kultúry SR: www.culture.gov.sk → kultúrne dedičstvo → ochrana pamiatok → pamiatkový výskum → Zoznam držiteľov osvedčení o osobitnej odbornej spôsobilosti na vykonávanie pamiatkového výskumu v odbore architektonicko-historický výskum;
11. doručiť kópiu tohto rozhodnutia po nadobudnutí právoplatnosti oprávnenej osobe, ktorá bude vykonávať architektonicko-historický výskum;
12. podľa § 39 ods. 9 pamiatkového zákona odovzdať bezodplatne jedno vyhotovenie výskumnej dokumentácie spracovanej v zmysle § 7 a § 8 vyhlášky č. 253/2010 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon o ochrane pamiatkového fondu. Podľa § 39 ods. 9 pamiatkového zákona KPÚ Prešov určuje lehotu na odovzdanie výskumnej dokumentácie architektonicko-historického výskumu na 90 dní od skončenia terénnej časti výskumu.

Diagnostika drevených konštrukcií (krovov + ďalších zachovaných drevených konštrukčných prvkov):

– posúdenie na biotické poškodenie s návrhovou časťou obnovy predmetných konštrukcií vypracované odborníkom špecialistom v danej problematike.

- A. Na akýkoľvek nový zámer obnovy nad rámec rozhodnutí KPÚ Prešov je vlastník povinný vopred si vyžiadať rozhodnutie KPÚ Prešov o tomto novom zámere.

Štátny pamiatkový dohľad na úseku ochrany pamiatkového fondu bude vykonávať KPÚ Prešov.

V súlade s ustanovením § 44a pamiatkového zákona toto rozhodnutie po uplynutí troch rokov odo dňa nadobudnutia právoplatnosti stráca platnosť, ak v tejto lehote nebol vykonaný úkon, na ktorý sa vzťahuje.

Toto rozhodnutie nenahrádza rozhodnutia, stanoviská, vyjadrenia, súhlasy alebo iné opatrenia orgánov štátnej správy a iných účastníkov konania požadované podľa osobitných predpisov.

Odôvodnenie:

Tunajší úrad preskúmal žiadosť podanú vlastníkom (Rímskokatolícky farský úrad Župčany 432, 080 01 Župčany) o zámere výmeny súčasnej strechy s krovmi na národnej kultúrnej pamiatke - rímskokatolícky Kostol Nanebovzatia Panny Márie v Župčanoch (parc. č. 1/4 k. ú. Župčany), zapísanej v Ústrednom zozname pamiatkového fondu – v registri nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok pod č. 409/1. Vlastníctvo bolo overené na verejne prístupnom portáli a podľa listu vlastníctva č. 574 je žiadateľ jediným vlastníkom stavby.

Predmetom žiadosti je výmena striech, vrátane krovov nad loďou, svätyňou a sakristiou predmetného kostola. Obnova strechy veže kostola nie je predmetom žiadosti.

KPÚ Prešov vydal na základe písomnej žiadosti vlastníka zo dňa 01. 03. 2016 (doručená na KPÚ Prešov 02. 03. 2016) rozhodnutie č. j.: KPUPO-2016/8869-02/22730/Su zo dňa 31. 03. 2016 o zámere obnovy striech nad loďou, svätyňou a sakristiou (okrem strechy veže) na rímskokatolíckom Kostole Nanebovzatia Panny Márie v Župčanoch. Vo výrokovej časti v bodoch d) a e) predmetného rozhodnutia podmienil obnovu zachovaním súčasných krovov s uprednostnením lokálnych výmen poškodených častí pred výmenou celých prvkov, resp. pred kompletnou výmenou krovov. Následne po predložení projektovej dokumentácie pre stavebné povolenie k obnove predmetných striech kostola vydal KPU Prešov schvaľujúce záväzné stanovisko č. j.: KPUPO-2016/21145-02/77977/Su zo dňa 13. 10. 2016.

Dňa 11. 10. 2018 bola na KPÚ Prešov doručená nová žiadosť o vydanie rozhodnutia k zámeru výmeny vyššie uvedených striech, doplnená o statický posudok krovov nad loďou, svätyňou aj sakristiou kostola (okrem strechy veže, ktorá nie je predmetom obnovy) „Kostol Nanebovzatia Panny Márie v Župčanoch“, vypracovaný Ing. Martinom Muranským v auguste 2018. Ten v závere na str. 6 predloženého posudku hodnotí krovy nad loďou aj svätyňou ako nevyhovujúce a z hľadiska poškodenia týchto konštrukcií drevokaznými škodcami odporúča krovy asanovať a zrealizovať nad loďou aj svätyňou nové konštrukcie.

KPÚ Prešov preskúmal predpísané náležitosti konania, doložené podklady a na základe písomného oznámenia o ústnom pojednávaní spísal zápisnicu zo dňa 29. 10. 2018, v ktorej informoval prítomných (Ján Petro – farár, Jozef Marton – stavebná rada) o vydaní tohto rozhodnutia.

Podľa § 32 odsek 2 pamiatkového zákona pred začatím obnovy je vlastník kultúrnej pamiatky povinný krajskému pamiatkovému úradu predložiť žiadosť o vydanie rozhodnutia o zámere obnovy. V zmysle § 32 odsek 4 pamiatkového zákona v rozhodnutí o zámere obnovy podľa odseku 2 krajský pamiatkový úrad uvedie, či navrhovaný zámer je z hľadiska záujmov chránených týmto zákonom

prípustný, a určí podmienky, za ktorých možno predpokladaný zámer obnovy pripravovať a vykonávať tak, aby sa kultúrna pamiatka neohrozila, nepoškodila alebo nezničila, najmä či tento zámer obnovy možno pripravovať iba na základe výskumov a inej prípravnej dokumentácie a projektovej dokumentácie.

Vzhľadom na vyššie uvedené rozhodol Krajský pamiatkový úrad Prešov tak, ako je uvedené vo výroku rozhodnutia.

Poučenie:

Proti tomuto rozhodnutiu sa môže účastník konania v súlade s ustanovením § 53 a § 54 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní v znení neskorších predpisov odvolať na správnom orgáne, ktorý rozhodnutie vydal, t. j. na Krajskom pamiatkovom úrade Prešov, Hlavná 115, 080 01 Prešov, v lehote 15 dní odo dňa jeho doručenia.

Po vyčerpaní riadnych opravných prostriedkov je toto rozhodnutie preskúmateľné súdom.

Ing. Eva Semanová
riaditeľka

Krajského pamiatkového úradu Prešov

Doručuje sa:

1. rímskokatolícka Farnosť Nanebovzatia Panny Márie Župčany, Župčany 432, 080 01 Župčany

Na vedomie

1. Krajský pamiatkový úrad Prešov – pre spis